

Amnesty press

NR 3 2017

ETT BERG I BASKIEN
Nu grävs sanningen
om Francotiden upp

SIDAN 28

STÖDET LEVER KVAR
Amnesty minns
Hans Alfredson

SIDAN 62

PÅ FLYKT

Ismat Ara, 25, berättar att hon våldtogs av burmesisk militär. Hon är en av många rohingya som nu lever i flyktingläger i Bangladesh.

SIDAN 10

Aung San Suu Kyis sista chans

Det var fullsatt i parlamentet i Burmas huvudstad Naypyidaw när landets statskansler *Aung San Suu Kyi* den 19 september höll sitt radio- och TV-sända tal om situationen i Rakhine-staten. Den församlade diplomatiska kåren lyssnade noga på budskapet från Aung San Suu Kyi, som hade ställt in sin resa till FN:s generalförsamling i New York på grund av krisen. Sedan den 25 augusti beräknas över 430 000 rohingya ha flytt över gränsen till Bangladesh och många har vittnat om terror från burmesisk militär. Regeringen i Burma har beskrivit det som en kamp mot terrorister sedan den väpnade rohingyagrupper ARSA den 25 augusti gått till samordnade attacker i Rakhine.

Runt om i världen, från Göteborg och Groznyj till Kapstaden och Jakarta, har demonstrationer hållits de senaste veckorna och hårda angrepp har riktats mot Aung San Suu Kyi för att tillåta det som beskrivs som "folkmord". Amnesty International och Human Rights Watch, HRW, har fördömt "den etniska rensningen" och kräver att FN:s generalförsamling prioriterar krisen i Rakhine-staten. HRW kräver dessutom riktade sanktioner och vapenembargo mot Burma.

sitt tal fördömde Aung San Suu Kyi brott mot mänskliga rättigheter och uttryckte medkänsla för lidandet hos alla drabbade i Rakhine-staten. Statskanslern öppnade för

ULF B ANDERSSON

Chefredaktör

FOTO: SANDRA JOHNSON

möjligheten att internationella observatörer ska släppas in i Rakhine som i princip har varit stängt för insyn de senaste veckorna. Hon talade vagt om att "utreda orsaken" till att så många muslimer har flytt till Bangladesh och att processer ska inledas för att underlätta återvändande för flyktingar. Hon nämnde dock inte ordet rohingya då muslimerna i Rakhine-staten inte erkänns som etnisk grupp.

Om inte den nuvarande utvecklingen kan brytas snabbt riskerar rohingya-flyktingarna i Bangladesh att hamna i en permanent lägst tillvaro i ett mottagarland som vill bli av med dem. Väpnade grupper, som ARSA, kommer att få ett ökat stöd och våldsspiralen trappas upp ytterligare. Aung San Suu Kyi, så länge beundrad för sin kamp mot militärstyret i Burma, kommer att gå till historien som ännu en burmesisk ledare som inte tog chansen att lösa en långvarig konflikt.

I detta nummer ger vi röst åt människor i lägren i Bangladesh. Reportaget är gjort innan den senaste krisen och blir därmed en påminnelse om att konflikten i Rakhine-staten har djupa rötter och dessvärre riskerar att bli långvarig.

ULF B ANDERSSON

AMNESTY PRESS är ett forum för information och diskussion kring mänskliga rättigheter samt de områden som faller inom ramen för Amnestys globala och övergripande prioriteringar. Amnesty Press leds av en självständig redaktör som också är ansvarig utgivare. Artiklar representerar inte nödvändigtvis Amnestys åsikter. Det gäller även annonsmaterial, till exempel bilagor. Amnesty Press utges av Amnesty International, svenska sektionen.

REDAKTION: Ulf B Andersson, redaktör, ansvarig utgivare. Malin Engman (layout), Vera Häggblom (sociala medier). GRAFISK FORM/AD: A4/Lotta Lundin. REPRO: A4/Lotta Lundin. ADRESS: Box 4719, 116 92 Stockholm. TELEFON: 08-729 02 00, fax: 08-729 02 01. E-POST: ap@amnesty.se HEMSIDA: amnestypress.se SVENSKA SEKTIONEN: Plusgiro 900072-0, bankgiro 900-0720.

PRENUMERATION: 200 kr. TRYCKERI: V-TAB AB, Vimmerby, 2016. PRESSLÄGGNING: 19 september 2017. Utkommer med fyra nummer 2017. MANUSSTOPP: Nr 4/2017: 30 oktober. HOS LÄSARNA: 1 december. ISSN: 0284-7108. Detta nummer trycks i 95 970 exemplar. ANNONSER: annonser@amnesty.se OMSLAG: Ismat Ara. FOTO: JONAS GRATZER

I SÄKERHET. I Kutupalong i Bangladesh växer antalet rohingya-flyktingar. De flyr från militärens terror i Burma. FOTO: JONAS GRATZER

BEGRAVD SANNING

28

I SPANIEN VILL många glömma inbördeskriget och Francos diktatur. I Baskien grävs dock sanningen upp.

FOTO: CARL ÅKERLUND

FYNDEN. Försiktigt gräver sig gruppen fram i leran.

DESSUTOM

6

GODA NYHETER
Tunisien, Jordanien och Libanon avskaffar straffrihet för våldtäkt.

41

KRÖNIKA
Jojje Olsson om Liu Xiaobos död.

62

SKRATT OCH SORG
Amnesty minns Hans Alfredson.

SKA PRESIDENTEN BLI DÖMD?

36

I SURINAM PÅGÅR rättegången om Decembarmorden 1982. President *Dési Bouterse* utpekas.

EN LIVSLÅNG KAMP

44

KARLA AVELAR HAR bekämpat fördomar i El Salvador och överlevt mordförsök.

AMNESTY FLYTTAR UT

58

DE SENASTE ÅREN har Amnestys internationella sekretariat flyttat ut. Vi besöker kontoret i Beirut.

TIDERNÄ FÖRÄNDRAS

FÖR NÄGRA ÅR SEDAN var en Prideparad i Serbiens huvudstad Belgrad en högst osäker händelse förknippad med homofob vält. År 2010 gick högerextremister till attack och 124 poliser skadades vid våldsamma kravaller. Det ledde till att Prideparader under några år förbjöds av myndigheterna men sedan år 2014 har firandet kunnat genomföras utan större störningar med ett stort polispådrag som skydd.

Den 17 september hölls årets parad under parollen "Vi vill ha förändring" och ett tusental personer gick till Republik-torget i centrala Belgrad. I år gick för första gången någonsin en serbisk premiärminister i tåget. *Ana Brnabic*, som är öppet homosexuell, tillträdde i juni. Hon har lovat att alla medborgares rättigheter ska respekteras.

Även flera andra ministrar och Belgrads borgmästare, *Sinisa Mali*, deltog i paraden. På bilden poserar Ana Brnabic (till höger) med *Helena Vukovic*, transperson som tidigare har varit arméofficer.

ULF B ANDERSSON

FOTO: ANDREJ CUKIC/EPA/TT

28 MÄN FRIGIVNA

 DEN 21 JULI frigavs de sista fem männen i en grupp på 28 män som greps den 19 maj i samband med en social aktivitet i staden Kerinaganj. Männen misstänktes ursprungligen för brott mot paragraf 377 i brottsbalken som kriminaliserar "könsligt umgänge mot naturens ordning" i Bangladesh. Nu är de 28 männen fria mot borgen i väntan på åtal mot narkotikalagen. Amnesty misstänker dock att de greps på grund av att myndigheterna ville slå till mot ett evenemang som är populärt bland homosexuella män. **||||**

FRI EFTER ELVA ÅR

 - JAG VILL UTTRYCKA min djupaste tacksamhet till alla Amnesty Internationals aktivister, och till alla som stöttat mig och min familj i denna svåra tid. Detta är verkligen en stor seger, där ert bidrag är ovärderligt.

Det skrev **Erkin Musajev** till Amnesty sedan han den 10 augusti frigivits efter elva år i fängelse. Han arbetade vid försvarsdepartementet i Uzbekistan och dömdes år 2007 till 20 års fängelse för bland annat spioneri. Hans fall lyftes fram av Amnesty år 2014 under kampanjen "Stoppa tortyren". **||||**

BIAFRA-AKTIVIST FRIGIVEN

 DEN 16 AUGUSTI 2016 fördes **Sunday Chucks Obasi**, 30, bort av säkerhetsstyrkor från sitt hem i Amuko Nnewi i södra Nigeria (se Fatta Pennan nummer 3/2016). Han hölls isolerad hos säkerhetstjänsten, DSS, i Anambra och torterades för sitt engagemang för ett återskapande av utbrytarstaten Biafra. I december 2016 frigavs han mot borgen men familjen höll frigivningen hemlig i månader för att han skulle återhämta sig från skador han fick i fångenskapen hos DSS. **||||**

FRAMGÅNG. Tunisien har en stark kvinnorörelse. "Inte beslöjad, inte våldtagen" var budskapet från denna aktivist vid en demonstration år 2011.

FOTO: AMINE LANDOULSI/AP/TT

med offret. Nu försvinner den möjligheten och åldersgränsen för sexuellt samtycke höjs från 13 till 16 år (i Sverige är den 15 år).

Vid sidan av rent fysiskt våld lyfter den nya lagen i Tunisien även fram andra typer av våld riktat mot kvinnor - däribland ekonomiska, sexuella, politiska och psykologiska övergrepp.

Amnesty International är en av de organisationer som har krävt förändring av lagen i Tunisien. Den svenska sektionen deltog våren 2016 med insamlande av namn under parollen "Tunisien - skydda brottsoffren, inte förövarna!"

I Jordanien röstade underhuset i parlamentet den 1 augusti för att avskaffa paragraf 308 som gav våldtäktsmän möjlighet att slippa straff genom giftermål med offret. Den 20 juli hade paragraf 98 avskaffats där hedersmotiv kunde ge lägre straff. Den 16 augusti avskaffade även Libanon lagen om att våldtäktsmän slipper straff genom giftermål med offret. **||||**

ULF B ANDERSSON

PRESIDENTDEKRET GAV FRIHET ÅT LEDARE

 ÅR 1961 BLEV Kamerun en federation då tidigare brittiskt styrda områden slogs ihop med den tidigare franska kolonin Kamerun. I den engelsktalande delen av landet finns ett starkt missnöje och i början av året inleddes protester som möttes med gripanden. Den 17 januari greps bland andra **Nkongho Felix Agbor** och **Fontem Neba**, ordförande och generalsekreterare i "Cameroon Anglophone Civil Society Consortium", sedan de hade uppmanat till fredliga demonstrationer.

Den 30 augusti lästes ett dekret från president **Paul Biya** upp i radio där det meddelades att åtalen mot alla aktivister i det civila samhället lagts ned. Biya lovade att myndigheterna ska söka fredliga lösningar på missnöjet i de engelsktalande regionerna. **||||**

Ny historisk lag i Tunisien

 PÅ KORT TID har tre länder i Mellanöstern och Nordafrika, Tunisien, Jordanien och Libanon, avskaffat lagar som har gjort det möjligt för män som våldtar kvinnor att slippa straff om de gifter sig med offret.

I Tunisien var det en historisk dag i parlamentet den 26 juli då en ny lag för att motverka våld mot kvinnor antogs. Lagen har arbetats fram av olika partier tillsammans med organisationer inom det civila samhället och när beslutet togs utbröt det jubel, jasminblommor (symbolen för den

Arabiska våren) delades ut och en del ledamöter började sjunga den tunisiska nationalsången.

Ledamoten **Imen Ben Mohamed** från islamistpartiet Ennahdha beskrev lagen som minst lika omvälvande som den lag från 1956 som avskaffade polygami och reglerade frågan om skilsmässa. Hon har tillhört den grupp i parlamentet som har arbetat med lagen och sade till al-Monitor att det är viktigt att fortsätta arbetet:

- Den här lagen handlar om våld och detta är bara en del av vårt arbete. För att Tunisien ska

kunna utvecklas så måste vi fortsätta att arbeta med kvinnorättsfrågor.

Tunisien har länge ansetts vara ett av de mer progressiva länderna i regionen när det gäller kvinnors rättigheter. Lagstiftningen har dock haft stora brister och år 2010 visade en statlig undersökning i Tunisien att 47,6 procent av kvinnorna någon gång under sin livstid utsatts för våld.

En man som våldtar en minderårig kvinna har hittills kunnat slippa straff om han gifter sig

En viktig seger.

Amnesty International välkomnade den 22 augusti att konstitutionsdomstolen i Chile beslutat att abort ska tillåtas när graviditeten är ett resultat av våldtäkt eller incest, när den gravida kvinnans liv är i fara och när fostret är livsodugligt. Chiles president **Michelle Bachelet** har drivit frågan och domstolens utslag var det sista steget sedan parlamentets bägge kamrar sagt ja. Chile har varit ett av få länder i världen där abort har varit totalförbjudet.

VI
LAGAR
DINA
JEANS
GRATIS

NUDIE JEANS REPAIR SHOP

GÖTEBORG: Vallgatan + Drottninggatan
STOCKHOLM: Skånegatan + Jakobsbergsgatan
MALMÖ: Davidshallsgatan

Om du tröttnat på dina gamla jeans
erbjuder vi 20% i rabatt på ett par nya.
Dina gamla jeans säljs vidare som second hand,
eller återvinns och blir nya jeans, mattor,
campingstolar eller något helt annat.

Nudie Jeans co
THE NAKED TRUTH ABOUT DENIM

PÅ FLYKT UNDAN TERRORN I BURMA

I lägren i Kutupalong i Bangladesh vittnar flyktingar om hur burmesisk militär använt mord, tortyr och våldtäkter för att fördriva den muslimska minoriteten rohingya – i vad allt fler nu kallar en kampanj av etnisk rensning.

TEXT: IVAR ANDERSEN FOTO: JONAS GRATZER

DELSTATEN RAKHINE har en befolkning på drygt 3,2 miljoner. Den muslimska Rohingya-gruppen har inte inkluderats i befolkningsräkningarna.

Vill du veta mer om Rohingyas innan du läser artikeln? Bläddra då till sidan 21.

BURMA (MYANMAR)

HUVUDSTAD: Naypyidaw.

POLITIK: Självständigt från Storbritannien 1948. Militärstyre från 1962 till 2015. Htin Kyaw är president medan Aung San Suu Kyi är de facto-ledare för regeringen. Hennes parti NLD vann en storseger i valet 2015. I Burma bor en rad folkgrupper och uppror har pågått sedan 1948.

YTA: 656 578 km² (Sverige 449 964 km²)

BEFOLKNING: 51,5 miljoner (2014).

MAKEN GREPS. Noor Jahan, 24, med sonen Mohammad Yusuf, 5

Kön till risutdelningen är lång. Noor Jahan har lämnat barnen hos en granne och tagit på sig heltäckande slöja. Nu väntar hon i maj 2017 tillsammans med hundratals andra i den obarmhärtiga solen.

Det tar timmar. Listorna kontrolleras noggrant för att se till att ingen får mer än vad den är berättigad till.

– Innan varje distribution går vi dörr till dörr för att verifiera vilka som bor där, säger Amir Hossain, programassistent på FN:s Världslivsmedelsprogram, medan han övervakar processen.

Resurserna är ansträngda. Mathjälpen

håller en hungerkatastrof stången men täcker inte mottagarnas näringsbehov.

– Vi ger 15 kilo ris två gånger i månaden, det är inte tillräckligt. Och snart kommer regnsäsongen. Det kommer att vara fruktansvärt för dem att bo här då, säger Amir Hossain.

Till slut får Noor Jahan doppa tummen i bläck och med ett fingeravtryck kvittera ut sin ranson. Hon slänger den tunga säcken över axeln och vandrar långsamt vägen tillbaka mot det flyktingläger som sedan våren 2017 varit hennes hem.

Den 9 oktober 2016 dödades nio burmesiska soldater i tre samordnade attacker mot gränsposteringar i Rakhine. Gärningsmännen tillhörde folkgruppen rohingya och detta innebar en ny upptrappning i en långvarig konflikt. Den muslimska minoriteten har under lång tid utsatts för våld och diskriminering av såväl myndigheter som buddistiska nationalister. Men svaret på attacken mot gränsposteringarna skulle uppvisa en helt ny grad av brutalitet.

Burmesisk militär och polis brände hem, skolor och moskéer i distriktet Maungdaw. På flera håll deltog civila från folkgruppen

rakhine, den folkgrupp från vilken delstaten hämtat sitt namn och som utgör majoritetsbefolkning i densamma, i ödeläggelsen.

FN:s Högkommissarie för mänskliga rättigheter, Human Rights Watch och Amnesty International dokumenterade i separata rapporter vittnesmål om mord, tortyr och systematiskt sexuellt våld. Amnesty International menade att den burmesiska staten kan ha gjort sig skyldig till brott mot mänskligheten.

– Istället för att utreda och gripa specifika misstänkta genomförde armén operationer som utgjorde kollektiv bestraffning, kommenterade Amnestys Sydasienchef Champa Patel.

I anslutning till offensiven stängdes Rakhine-staten för människorättsorganisationer och journalister. Exakta siffror över

hur många offer våldet skördat är vanskliga men uppskattningar gör gällande att ett tusental rohingya dödades under de sista månaderna förra året. Omkring 75 000 personer korsade gränsen till grannlandet Bangladesh. Noor Jahan var en av dem. Hennes make var det inte.

Noor Jahan har tagit av sig slöjan. Hon tänder en eld av kvistar och löv i lerspisen för att tillaga lite av riset hon precis hämtat. I lägret bor hon i en hydda med väggar och tak av tunn plastpresenning. Hon tiggde ihop de runt 200 kronor det kostade att uppföra hyddan och hon tigger dagligen för att kunna föda sonen Mohammed, 5, och dottern Rabia, 3.

– Jag går till de registrerade flyktingarna. Grannarna här är precis lika fattiga som jag.

TIMMAR AV VÄNTAN. Flyktingarna i Kutupalong får viss hjälp av FN-organet WFP.

A photograph of a man with a leg injury, using two metal crutches to walk on a dirt path. He is wearing a patterned sarong and a yellow strap around his waist. In the background, there are several small, simple houses with thatched roofs, typical of a rural village. The sky is blue with some clouds.

PÅ KRYCKOR. Mohammad Zakaria sköts när militären kom till hans by.

”De sköt mig från kanske tre meters håll och när jag föll ihop jagade de efter några andra. Det var därför jag klarade mig. Jag antar att de trodde att jag var död.”

► Jag brukar få ihop 2–3 kronor om dagen som jag köper grönsaker för, säger hon.

I Burma var det annorlunda. Maken Abdul Hafiz arbetade på risfälten. Familjen hade ett stycke eget land och ett anspråkslöst hus. Inget av det finns kvar. Noor Jahan viftar undan rök medan hon beskriver den februarimorgon då militären kom till byn. Det var den sista gången hon såg sin make:

– De band hans händer bakom ryggen och drog honom ut ur huset. De slog honom med gevärskolvorna och trampade på honom.

Noor Jahan tog barnen och sprang. Bakom sig såg hon hur militären stack hennes hus i brand.

– Barnen frågar fortfarande var pappa är, säger hon. Jag säger att han kommer, lita på Allah. Men jag har inte hört någonting från honom. Jag försöker intala mig själv att han lever men jag lyckas inte.

Stålpinnarna sticker rakt ut ur Mohammad Zakarias vad. Ett slarvigt lindad bandage är gult av var. Han är 26 år. Militären misshandlade och mördade såväl kvinnor som barn, äldre som yngre, men de allra flesta som dödades var män i Mohammads ålder. Den ålder då det går att peka ut dem som ett hot.

– Soldaterna kom i lastbilar och omringade byn på natten utan att vi visste om det. Tidigt på morgonen gick 200 av dem in i byn och började skjuta. 100 stannade utanför för att stoppa de som försökte att

fly, säger Mohammad Zakaria.

Hans hemby var inte den första att drabbas. Mohammad Zakaria hade hört historier och förstod vad som väntade.

– Jag visste att de skulle ta mig eftersom jag är ung och började springa. De sköt mig från kanske tre meters håll och när jag föll ihop jagade de efter några andra. Det var därför jag klarade mig. Jag antar att de trodde att jag var död.

Konflikten mellan rohingya och rakhine går långt tillbaka. Den har underblåsts av såväl den brittiska kolonialmakten som av Burmas olika regeringar, vilka i omgångar spelat ut de bägge folkgrupperna mot varandra.

Efter att militären tog kontrollen över Burma år 1962 trappades förtrycket av rohingya gradvis upp. Hundratusentals flydde över gränsen till Bangladesh och år 1982 framtogs gruppen sin status som burmesiska medborgare.

Ändå gick det att leva i Burma, säger Mohammad Zakaria. Motsättningarna fanns kvar under ytan men vardagen hade sin gilla gång. Fram tills för några år sedan.

– Innan 2012 var allt bra. Sedan blev det snabbt värre, säger han.

År 2012 utbröt sammandrabbningar mellan rohingya och rakhine i Rakhine-statens distrikt Sittwe. Upprinnelsen är omstridd men rohingya var de tydliga förlorarna. Militären ingrep på rakhines sida. Hundratus rohingya dödades, tiotusentals flydde och

PROVISORIUM. Allt fler
flykingar från Rakhine har
kommit till Kutupalong i
Bangladesh.

”Sedan jag var ung har jag fått höra att om hon kom till makten så skulle hon lösa allting. Nu har hon makten men gör ingenting för att hjälpa oss.”

➤ minst 100 000 personer internerades i läger – i själva verket jättelika utomhusfängelser – under svåra humanitära förhållanden. – Sedan dess har de stängt skolorna, de vill inte att vi ska utbilda oss. De tillåter inte böneutrop längre. Och varannan månad var det utgångsförbud. Från sex på kvällen till sex på morgonen var vi tvungna att stanna i huset, säger Mohammad Zakaria.

En grupp män i flyktinglägret har samlats runt honom medan han pratar. Många av dem stödde Burmas nuvarande statskansler *Aung San Suu Kyi* medan hon satt i husarrest. Det gjorde Mohammad Zakaria också.

– Sedan jag var ung har jag fått höra att om hon kom till makten så skulle hon lösa allting. Nu har hon makten men gör ingenting för att hjälpa oss, säger han.

Fram tills att Burmas demokratiseringsprocess inleddes 2010 förordade Aung San Suu Kyi medborgarskap för rohingya. Därefter har hennes tystnad gradvis blivit alltmer talande. Vid valet i november 2015 vann hennes parti NLD en stor seger. Hon blev landets ledare, som statskansler då militärens konstitution förhindrar att hon kan få presidentposten.

I april, under en intervju med BBC, förne-

kade en märkbart irriterad Aung San Suu Kyi att rohingya utsätts för etnisk rensning. En månad senare, under ett EU-besök, meddelade hon att FN inte var välkommet till Burma för att genomföra en oberoende utredning av händelserna i Rakhine-staten. Alltför menar nu att fredspristagaren har offrat det FN kallar ”en av världens mest förföljda minoriteter” på den politiska maktens altare.

Jolårets flyktingvåg är bara den senaste i raden. Hundratusentals rohingya, de allra flesta papperslösa, lever idag i sydöstra Bangladesh. Men det är en marginaliserad tillvaro. Rohingya saknar tillträde till arbetsmarknaden och tillgången till skolgång och sjukvård är kraftigt begränsad. Bangladesh kräver att flyktingarna ska återvända och för infekterade samtal med Burma. Bägge länderna kallar rohingya för illegala invandrare.

Mohammad Zakaria säger att han inte klandrar Bangladesh för den styvmoderliga behandlingen. Han skulle gärna återvända hem till Burma om det bara var säkert:

– Detta är inte mitt land, jag måste acceptera det. Även om jag är hungrig i mitt hemland är det bättre än här. Hur mycket de än har mördat och slaktat kommer vi inte hämnas, vi vill bara ha fred. ➤

AUNG SAN SUU KYI

HON FÖDDES 1945 och hennes far *Aung San* räknas som Burmas landsfader men mördades 1947 ett halvår innan självständigheten från Storbritannien. Efter studier och arbete utomlands återvände hon 1988 till Burma och blev ledare för demokrati-protesterna som krävde ett slut på militärstyret som hade införts 1962. Hennes parti NLD vann valet 1990 men resultatet erkändes inte av militären. Mellan 1989 och 2010 satt hon i husarrest i 15 år. Hon fick Nobels fredspris 1991. I november 2015 vann NLD valet och Aung San Suu Kyi blev statskansler.

FOTO: WIKIPEDIA

PATRULL. Burmesiska poliser utanför Maungdaw i norra delen av Rakhine-staten den 7 september. FOTO: AFP/TT

UPPTRAPPNING

DEN 24 AUGUSTI PRESENTERADE en kommission under ledning av FN:s förre generalsekreterare *Kofi Annan* en rapport om Rakhine där det varnas för en radikalisering och upptrappning.

– Det största hindret för fred i Rakhine är frågan om medborgarskap. Om inte detta löses så kommer det orsaka omfattande mänskligt lidande och brist på säkerhet som kommer att hämma den ekonomiska och sociala utvecklingen i hela staten, slog rapporten fast.

Den 25 augusti gick ARSA, Arakan Rohingya Salvation Army, till attack mot 24 polisposter och en armébas. Tolv personer dödades. Det blev upptakten till den senaste fasen i krisen. Armén slog tillbaka med en skoningslös motoffensiv. Den 1 september uppgav arméchefen i Burma att nästan 400 personer hade dödats. Av dessa skulle 370 vara militanta rohingya. Burma har stängt Rakhine för media och hjälporganisationer men flyktingar berättade om grova övergrepp och hävdade att civila buddister bistår militären. Det förekom också uppgifter om att buddister och hinduer i Rakhine attackerades av muslimer.

Den 7 september uppgav Yang-hee Lee, FN:s specialrapportör för Myanmar (Burma) att över 1 000 personer hade dödats. På tre veckor flydde 430 000 människor till Bangladesh och den 16 september värdade premiärministern *Sheikh Hasina* om internationell hjälp för att klara krisen.

Zeid Ra'ad Al Hussein, FN:s människorättschef, fördömde den 11 september militärens agerande och kallade det för ”ett skolboksexempel på etnisk rensning”.

Amnesty International och Human Rights Watch, HRW, anklagade den 12 september gemensamt Burma för att bedriva etnisk rensning och riktade skarp kritik mot *Aung San Suu Kyis tystnad*. FN:s säkerhetsråd krävde den 13 september ett stopp för övergreppen och att civilbefolkningen i Rakhine skyddas.

ULF B ANDERSSON

ÖVERLEVDE.
Mohammed Sohel
visar sina ärr.

➤ Alla är inte så förlåtande. Tjocka ärr, hopsydd med grov tråd, löper över Mohammed Sohels bröst, nacke, hals och ansikte.

– Om jag hade haft styrkan hade jag hämnats. Men jag är handikappad nu, säger han.

Mohammed Sohel var en av dem som inte hann undan när militären kom till hans hemby. Han säger att våldet hade ett tydligt syfte:

– De vill inte ha kvar rohingya i Burma, de vill driva ut oss och det här är deras strategi.

Mohammed Sohel talar i korta, avhuggna meningar. Blicken är ängslig, flackande.

De rohingya som korsat floden Naf och flytt till den osäkra tillvaron i Bangladesh lever i överbefolkade och osanitära läger. Undernäringen är utbredd och sjukdomar härjar. Men det som kanske allra tydligast präglar läget tillvaron är traumat, både det

kollektiva och de individuella. Ett trauma som för många blev alltför tungt att bära.

Shona Meher, 75 år, var för gammal för att springa när militären kom. Istället stannade hon i huset för att försöka gömma familjens värdesaker.

– När vi kom tillbaka såg vi avtryck av kängor på hennes kläder, efter det har hon inte pratat mer. Vi tror att de slog henne i huvudet, säger sonen Ramiz Zuhak.

Mamman tittar på sonen medan han berättar om flykten. Munnen är öppen och en ström saliv rinner ur hennes ena mungipa. Shona Meher har inte längre några ord. Hon äter bara om hon blir matad och utträtt sina behov där hon sitter. Men bakom de blanka ögonen finns minnena kvar.

När Ramiz Zuhak berättar om systemen han fruktar har dödats av militären börjar hon gråta högljutt. ■■■

Rakhine har en befolkning på drygt 3,2 miljoner. Den muslimska rohingya-gruppen har inte inkluderats i befolkningsräkningarna.

BURMA
(MYANMAR)

Krisen i Rakhine

I september 2017 blev frågan om rohingya i Rakhine-staten i Burma en världsangelägenhet. FN beskrev det som en etnisk rensning när antalet flyktingar växte till över 400 000 personer (16 september). Konflikten har djupa rötter.

TEXT: IVAR ANDERSEN/ULF B ANDERSSON

OMTVISTAT URSPRUNG

ROHINGYA ÄR EN MUSLIMSK FOLKGRUPP från Rakhine-staten, också kallad Arakan, i västra Burma. Dess ursprung är omtvistat men enligt historiska källor har muslimer bott i nuvarande Rakhine-staten sedan 1400-talet. Namnet rohingya nämns första gången i en text från slutet av 1800-talet. Delar av dagens rohingya invandrade från nuvarande Bangladesh under tidigt 1800-tal, då kolonialmakten Storbritannien uppmunttrade till arbetsmigration.

UT MED FN. Tusentals personer demonstrerar i Sittwe den 13 augusti med krav på att utländska organisationer ska lämna Rakhine. "Bengaler" är den vanliga beteckningen på rohingya.

FOTO: NYUNT WIN/EPA/TT

MOT JAPAN

UNDER ANDRA VÄRLDSKRIGET beväpnade Storbritannien rohingyas för att använda som en buffert mot japanska invasionsstyrkor. Blodiga strider mellan rohingyamiliser och rakhines lojala mot Japan ökade de etniska spänningarna i regionen.

ALLIERADE. Australiska officerare hos rohingya under andra världskriget.

FOTO: AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

EN MILJON STATSLÖSA

FOLKGRUPPEN TROS IDAG bestå av 1,5–2 miljoner människor. Drygt en miljon av dessa bor i Burma medan större flyktingpopulationer finns i Bangladesh, Pakistan, Saudiarabien och Thailand. År 1982 fråntogs rohingya sin status som burmesiska medborgare. Från officiellt håll betraktas folkgruppen sedan dess som illegala invandrare från Bangladesh. Det innebär att de saknar medborgerliga och sociala rättigheter.

OROLIGHETER

SOMMAREN 2012 UTBRÖT våldsamheter i Rakhine-staten mellan befolkningsgrupperna Rohingya och Rakhine. Officiella siffror uppgav att 57 muslimer och 31 buddister dödades medan 90 000 personer flydde sina hem. I oktober 2012 fortsatte våldsamheterna. Många rohingya placerades i läger bevakade av burmesiska säkerhetsstyrkor medan andra flydde till grannländerna.

I oktober 2016 gick beväpnade grupper till attack mot burmesiska gränsposteringar och 13 gränspolis och soldater dödades. ARSA, Arakan Rohingya Salvation Army, tog på sig attackerna. De burmesiska säkerhetsstyrkorna reagerade med hårdhänta metoder och många rohingya flydde till Bangladesh. I januari 2017 uppgav UNHCR att 69 000 personer hade gått över gränsen.

FORTSATT TUFFT FÖR JOURNALISTER I BURMA

TNLA

Ta'ang National Liberation Army är en väpnad grupp i Shanstaten i norra Burma. De har sin bas bland Palaung (Ta'ang)-folket, en minoritetsgrupp som också finns i norra Thailand och södra Kina.

Misshandel, fängelse och trakasserier. Trots de senaste årens omvälvande politiska förändringar arbetar Burmas journalister fortfarande under stora påfrestningar och risker.

TEXT OCH FOTO: AXEL KRONHOLM

Den 26 juni hade rebellgruppen TNLA bjudit in reportrar för att bevaka hur stora mängder beslagtagna narkotika skulle brännas upp. Journalisterna Lawi Weng från The Irrawaddy, och U Aye Nai och U Pyae Bone Naing från Democratic Voice of Burma, var på plats. De greps dock av militären. Både regeringen och militären begränsar oberoende journalisters möjlighet att få tillträde till konfliktdrabbade områden. Sedan årtionden pågår väpnade uppror i en rad delstater runt om i Burma (Myanmar) och medierna har svårt att rapportera om inbördeskriget

konsekvenser för civilbefolkningen.

Gripandet av de tre reportrarna fick stor internationell uppmärksamhet och fördömdes av bland andra Amnesty International. Journalisterna sattes i häkte och åtalades för brott enligt paragraf 17(1) som gör det olagligt att ha kontakt med förbjudna organisationer som TNLA. De riskerade fem års fängelse vid en fällande dom. Den 1 september frigavs de tre mot borgen och militären meddelade att anmälan mot de tre hade dragits tillbaka.

Efter valsegern i november 2015 blev Aung San Suu Kyi de facto regeringschef i Burma. För Burmas journalister har maktskiftet och demokratiseringen inte inneburit att förföljelser och trakasserier har upphört. Innan de tre reportrarna greps av militären i Shanstaten dominerades pressfrihetsdebatten i Burma av förtal och yttrandefrihetens begränsningar. Samtidigt som den nya regeringen avskaffat flera gamla repressiva lagar som använts för att tysta kritiker så har man hållit fast vid den nya telekommunikationslagen, vars paragraf 66(d) gör det möjligt att dömas till upp till tre års fängelse för förtal.

Sedan Aung San Suu Kyi tillträdde i början av 2016 har flera journalister åtalats med hjälp av 66(d). Chefredaktören för

MOTSTÅND. Lawi Weng, U Aye Nai och U Pyae Bone Naing utanför rättsalen den 18 juli. Efter drygt två månader frigavs de den 1 september och åtalet lades ned.

FOTO: DVB/AP/TT

dagstidningen The Voice, Kyaw Min Swe, åtalades för brott mot 66(d) för att ha publicerat politisk satir, i vilken man drev med den burmesiska militärens propagandaapparat. Även i det fallet meddelade militären den 1 september att anmälan nu dras tillbaka. Myanmar Press Council rapporterade enligt The Irrawaddy att de hade fått ett brev från arméns överbefälhavare där denne lovade att militären nu erkänner att journalister "tjänar landets och folkets intressen".

På Democratic Voice of Burma, DVB, pågår ett febrilt nyhetsarbete. DVB uppstod i exil under militärdiktaturens styre och sände länge, med stort stöd från bland annat svenskt bistånd, från Oslo i Norge och Chiang Mai i Thai-

land. Nu har kanalen tillstånd att sända inifrån Burma och har förstås gynnats av de senaste årens politiska reformer mot större öppenhet, men den nya regeringens hållning gentemot journalister oroar.

– Vi är mycket förvånade över situationen, säger Khin Maung Win, vice chefredaktör på Democratic Voice of Burma.

– Vi ser hur det under den här regeringen blivit vanligare att vi i media åtalas för förtal, även av människor från regeringspartiet, fortsätter han. Följden blir självcensur. Alla mediehus här som vill rapportera om något känsligt måste först tänka: kan det här tolkas av någon i regeringen eller armén som förtal? Det handlar om att regeringen använder lagstiftning för att förtrycka och tysta journalister genom att tvinga dem till självcensur.

EN OBEROENDE RÖST. Democratic Voice of Burmas redaktion i Rangoon.

KRITISK. Khin Maung Win är vice chefredaktör på DVB och oroas över regeringens mediepolitik.

– Vi brukade vara på samma sida förut, när vi alla kritiserade militärstyret, men sedan NLD kom till makten har de börjat bete sig som den förra regeringen, säger Khin Maung Win, och syftar bland annat på hur regeringen använder statsägd media i propagandasylte.

Utöver problemet med politiskt styrd media så bidrar de statsägda medierna till att snedvrider konkurrensen och försvåra för oberoende medier som exempelvis DVB. Privatägda tidningar i Yangon (Rangoon), den största staden, kanske når en upplaga på mellan 10 000 och 30 000 exemplar, medan regeringens dagstidning går ut i över 400 000 exemplar och lockar därmed bort annonsörer från de mindre aktörerna. För medier som DVB, som överlever med hjälp av biståndspengar, är det ett existentiellt hot.

Biståndsgivare har nämligen börjat fasa ut sina stöd till medier som DVB. Enligt Khin Maung Win har kanalens totala stöd

halverats sedan år 2015, från omkring 4 miljoner amerikanska dollar till knappt 2 miljoner i år. Det svenska stödet, som ligger på 5 miljoner kronor, utgör därmed nästan 30 procent av DVB:s totala biståndsstöd för år 2017.

– Vi jobbar hårt med att ersätta biståndspengar med reklamintäkter, men givarna försvinner snabbare än vi hinner få upp våra kommersiella intäkter. Det kan bli aktuellt att säga upp personal. Kvaliteten hotas också när färre journalister behöver göra mer arbete, säger Khin Maung Win.

Från början var också det svenska stödet tänkt att löpa ut i slutet av år 2015, men Sveriges sektionskansli i Yangon fattade beslut om att förlänga utfasningsperioden fram till år 2018.

Enligt Khin Maung Win riskerar biståndsbortfallet att hota kanalens kvalitet och oberoende.

– I värsta fall får vi låna pengar av banken, men vi vet förstås inte om vi kommer att kunna betala tillbaka. Eller så får vi hitta

”Det finns fortfarande lagstiftning som gör det svårt för medier att verka fritt och för journalister att våga utmana makten.”

David Holmertz

investerare. Det står affärsmän med militära och politiska kopplingar i kö som vill köpa vår kanal. Vi har ett gott rykte och ett väl respekterat varumärke med 25 års erfarenhet. De är förstås väldigt intresserade av att lägga vantarna på oss och påverka vår rapportering, säger han.

Utöver juridiska trakasserier möter journalister i Burma även våld och bortföranden.

Maw Oo Myar, 23, är journalist på Kantarawaddy Times och gör även TV-nyheter på karennspråket för DVB:s ”Weekly Ethnic Program”, ett nyhetsprogram på Burmas många minoritetsspråk. Hon var ute på uppdrag i Kayahstaten när hennes motorcykel stoppades av en bil. Maw Oo Myar hotades och släpades in i bilen som körde därifrån och senare hamnade i en olycka. Maw Oo Myar blev medvetlös och behövde länge efter händelsen hjälp att andas och kunde inte prata.

Svenska Petra Quiding har jobbat för FOJO med mediestöd i Burma och bland annat utbildat Maw Oo Myar. När Amnesty Press träffar henne i Yangon några veckor efter attacken är hon fortfarande rasande.

– Hon jobbade med politisk journalistik i ett underbevakat område och var en av de första i sin generation som åkte ut och faktiskt pratade med folk. Det här var en orädd, tuff och professionell ung journalist som nu har fått rejält med stryk och jag blir så upprörd att jag knappt kan prata om det här. För det här sätter ju avtryck, det ser jag bland de kvinnliga journalister jag jobbar med här, de är ännu räddare nu än de var förut, säger Petra Quiding.

december hittades journalisten Soe Moe Tun, 35 år, mördad vid sidan av vägen i Monywa i Sagaingregionen. Soe Moe Tun hade rapporterat om illegal skogsskövling och timmersmuggling i landets nordvästra delar.

Samtidigt som sådana exempel förskräcker har förstås också stora framsteg gjorts under de senaste åren. Det är bara fem år sedan landet avskaffade den statliga medicensuren. Tidigare behövde journalister få sina texter granskade av staten innan någon publicering kunde äga rum. David Holmertz, enhetschef på biståndsmyndigheten Sida, som jobbat länge med mediestöd till Burma, nu senast som ambassadråd i Yangon, tycker att de förbättringarna är viktiga att ha i åtanke, samtidigt som det kvarstår stora problem.

– Det finns fortfarande lagstiftning som gör det svårt för medier att verka fritt och för journalister att våga utmana makten, det finns problem för oberoende media att konkurrera på jämbördiga villkor med statsägd media och med den media som ägs av förmögna personer med band till den förra militärdiktaturen, säger han.

David Holmertz känner av besvikelsen hos många i mediekåren över att reformerna inte kommit snabbare och tror själv att det behövs stort tålamod.

– Drygt 50 år av militärstyre raderas inte under en mandatperiod. Det är kanske så att det har funnits överdrivna förväntningar på vad den nya regeringen ska kunna åstadkomma. Samtidigt är det intressant att se det tryck som ändå kommer underifrån från civilsamhället och oberoende medier som arbetar aktivt för att försöka förändra lagstiftningen, säger han. ■■■

BURMA (MYANMAR)

HUVUDSTAD: Naypyidaw.

POLITIK: Självständigt från Storbritannien 1948. Militärstyre från 1962 till 2015. Htin Kyaw är president medan Aung San Suu Kyi är de facto-ledare för regeringen. Hennes parti NLD vann en stor seger i valet 2015. I Burma bor en rad folkgrupper och uppror har pågått sedan 1948.

YTA: 656 578 km² (Sverige 449 964 km²)

BEFOLKNING: 51,5 miljoner (2014).

HOPP OM STOPP FÖR PARAGRAF 377

DEN 24 AUGUSTI kom Högsta domstolen i Indien med ett enhälligt beslut om att individens rätt till privatliv är en grundläggande rättighet enligt landets författning. Domstolen slog i sitt 547 sidor långa domslut fast att staten inte har rätt att inskränka individens frihet. I domslutet kritiserar också ett tidigare utslag i Högsta domstolen om paragraf 377 som infördes i Brit-

tiska Indien år 1860. Paragrafen kriminaliserar ”könsligt umgänge som strider mot naturens ordning” och gäller fortfarande. Human Rights Watch anser att utslaget den 24 augusti ökar chansen att domstolen senare kommer att besluta att paragraf 377 strider mot Indiens författning då individens rätt att leva ut sin sexuella läggning förhindras. **||||**

”40 år tillbaka i tiden”

Den 1 augusti stormade omkring 100 gendarmar ett område i Patagonien i södra Argentina där mapuchebefolkningen är i en landkonflikt med modejätten Benetton. Den 28-årige aktivisten **Santiago Maldonado** är sedan dess försvunnen. Amnesty har utfärdat en blixttaktion och den 1 september demonstrerade tusentals argentinare för att kräva att myndigheterna redovisar vad som har hänt. ”Vi har gått 40 år tillbaka i tiden”, sade en av demonstranterna till nyhetsbyrån AP och syftade på militärdiktaturens år då tusentals personer ”försvann”.

FEL LAG. **Cricketsupportrar i häkte i Burhanpur.**

GREPS FÖR ATT DE HÖLL PÅ FEL LAG

DEN 19 JUNI besegrade Pakistans cricketlag Indien vid en match i London. I Burhanpur i den indiska delstaten Madhya Pradesh grep polisen 15 personer sedan de jublat över Pakistans seger genom att kasta smällare och dela ut sötsaker. De anklagas för ”uppvigling” vilket kan ge livstids fängelse. I

delstaten Karnataka greps fyra personer för att ha firat Pakistans seger. – Dessa gripanden är absurda, sade **Asmita Basu**, programdirektör vid Amnesty Internationals kontor i Indien. Att stödja ett lag i en sport är en fråga om individuellt val även om det är ett motståndarlag. **||||**

FOTO: ZOHRA BENSEMRA/REUTERS/TT

SÖNDERBOMBAT. Gamla stan i Raqqa den 19 augusti.

Högt pris

Amnesty anklagar alla stridande parter i slaget om Raqqa för att nonchalera civila.

Den 6 juni inleddes offensiven mot Islamiska statens, IS, huvudstad Raqqa i norra Syrien. I mitten av september kontrollerar IS bara delar av staden sedan SDF, Syriska demokratiska styrkorna, med stöd av USA-koalitionen har erövrat större delen av staden. SDF är en koalition av kurdiska, arabiska och kristna milisstyrkor som får militärt stöd av flyg och tungt artilleri från USA. Priset för de civila ha varit högt konstaterade Amnesty i en rapport den 24 augusti.

Amnesty intervjuade 98 civila invånare från Raqqa som hade lyckats ta sig ut ur staden. I rapporten dokumenteras 95 civila,

för civila i Raqqa

däribland 41 barn och 25 kvinnor, som har dödats vid anfall från SDF och USA. Söder om Raqqa har den syriska regeringsarmén med stöd av Ryssland gått till offensiv mot IS och Amnesty har där dokumenterat 30 döda civila, däribland 16 barn och tre kvinnor. Amnesty uppger att klusterbomber har använts i dessa anfall. I rapporten anklagas också IS för att använda civila som mänskliga sköldar.

– SDF och USA måste öka sina ansträngningar att skydda civila, inte minst genom att inte använda sig av oproportionerliga och urskillningslösa attacker och genom att skapa säkra flyktvägar, sade **Donatella Rovera** från Amnesty.

I rapporten kritiserar Amnesty att USA har varnat för att alla båtar som korsar floden Eufrat kan anfallas. Sedan broarna förstörts

vid bombanfall har detta varit enda sättet att ta sig ur Raqqa för att nå säkerhet.

Enligt månadsstatistiken från Syria Network for Human Rights, SNHR, dödades 772 civila i Syrien under augusti. Den USA-ledda koalitionen var ansvarigt för 285 civila dödsoffer, syriska regimstyrkor för 229 och IS för 102 döda civila. Siffrorna handlar bara om bekräftade fall.

SNHR konstaterar att de ”nedtrappningszoner” som Ryssland, Iran och Turkiet enats om har reducerat våldsnivån i Syrien. Och avtalet mellan Ryssland, USA och Jordanien om vapenvila i södra Syrien har också förbättrat situationen. Enligt FN-organet IOM har över 600 000 syrier, de flesta internflyktingar, återvänt hem under årets sju första månader.

ULF B ANDERSSON

NEJ TILL TIGGERIFÖRBUD

DEN 29 AUGUSTI beslöt kommunstyrelsen i Vellinge i södra Skåne att föreslå ett förbud mot tiggeri på vissa platser. I en aktion uppmanade Amnesty kommunfullmäktigeledamöterna i Vellinge att säga nej till förslaget.

”Att förbjuda människor från att offentligt uttrycka sin nöd och att be om hjälp står i konflikt med en mängd människorättsprinciper, bland annat yttrandefriheten, rörelsefriheten och rätten till en värdig levnadsstandard” anser Amnesty.

Organisationen oroas också över att ett beslut om förbud i Vellinge kan ”bli början på en mycket oroande och människorättsfientlig trend” om andra kommuner följer efter. **||||**

”Brott mot mänskligheten”

En undersökningskommission, utsedd av FN:s råd för mänskliga rättigheter, konstaterade den 4 september att ledare i Burundi bör ställas inför rätta i ICC, internationella brottmålsdomstolen. Efter tre månaders undersökning har de kommit fram till att ”brott mot mänskligheten” begåtts sedan april 2015. Regimen anklagas bland annat för utomrättsliga avrättningar, sexuellt våld, tortyr och försvinnanden.

HÅRDARE TAG MOT ”HOMOSEXUELLA”

DEN 16 SEPTEMBER slog polisen till mot ett hotell på Zanzibar där en föreläsning om hiv/aids-prevention pågick. Tolv kvinnor och åtta män greps, rapporterar Africanews.

– De är inblandade i homosexualitet och förhörs nu. Polisen kan inte blunda för denna företeelse, sade **Hassan Ali Nasri**, polischef i regionen, i statstelevisionen.

I Tanzania kan samkönat sex mellan män straffas med upp till livstids fängelse. Det senaste året har regeringen skärpt attityden och den 15 september lovade **Hamisi Kingwangalila**, biträdande hälsovårdsminister, att grupper som stödjer homosexualitet ska bekämpas. Utlänningar som ”kampanjar för homosexualitet” ska deporteras.

I juli 2016 förbjöd regeringen import och försäljning av glidmedel, som sägs uppmuntra homosexualitet. **||||**

Jakten på den begravda sanningen

Trots att det har gått 80 år sedan spanska inbördeskriget har Francoregimens offer och deras anhöriga inte fått upprättelse. Över 100 000 spanjorer är fortfarande försvunna och staten har fått internationell kritik för att deras öde inte utreds.

TEXT OCH FOTO: CARL ÅKERLUND

SPANIEN

HUVUDSTAD:
Madrid.

POLITIK:
Efter diktatorn Francisco Francos död 1975 inleddes en demokratisering. Socialistpartiet PSOE och konservativa PP har växlat vid makten. I valet år 2011 vann PP och Mariano Rajoy blev premiärminister.

YTA: **505 990 km²**
(Sverige: 449 964 km²).
BEFOLKNING:
46,5 miljoner.

En regnig söndag i början av juni samlas ett stort och brokigt sällskap i en lerig sluttning av berget Lemoatx i Baskien, nära Bilbao, för att genomföra utgrävningen av en kropp som påträffats där. Kärnan i sällskapet är ett tvärvetenskapligt team bestående av rättsläkare, arkeologer och historiker från det vetenskapliga institutet Ciencias Aranzadi. De åtföljs av ytterligare ett 50-tal personer: anhöriga till försvunna personer, stadens borgmästare och några regionparlamentariker, TV-team och en intresserad allmänhet som också har trotsat hållregnet.

Efter att de spänt upp en presenning mellan träden, avlägsnat löv och grenar, rötter och marktäckande växter med räfsor och hackor, så gräver sig teamet fram genom lager av jord. Två timmar senare kan de med tränade ögon konstatera att letandet gett resultat. De illa åtgångna kvarlevorna efter en republikansk soldat från inbördeskriget som har frilagts tillvaratas och dokumenteras noggrant: benflisor från kranium, bäcken och revben, ammunition och gevärssdelar registreras, numreras och läggs i påsar.

Utgrävningen är bara en liten del av ett unikt tvärvetenskapligt arbete med att dokumentera de historiska övergreppen mot mänskliga rättigheter under Francoeran. Ciencias Aranzadi grundades år 1947 som ett vetenskapligt sällskap och genom sitt nuvarande arbete

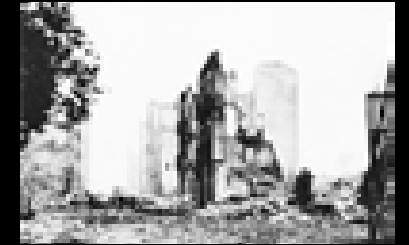

HISTORIK. Alla närvarande samlas i en ring runt historikern Mikel Diego som ger en bakgrund till dagens utgrävning.

med att samla in vittnesmål, lokalisera massgravar och identifiera kvarlevor gör de något som är otänkbart i stora delar av Spanien. Sedan verksamheten påbörjades år 2002 har de öppnat 57 gravar och funnit 248 kroppar enbart i Baskien. De anlitas dessutom av angränsande regioner och anhöriga runtom i landet. Aranzadi beräknar att det saknas ytterligare tiotusentals personer i Baskien och satsningen på att finna dessa är helt finansierat av den autonoma regionen.

FYND. Gammal ammunition som gav utslag på en metalldetektor ledde teamet till platsen.

RUINER. Den 26 april 1937 bombade tyskt flyg den historiska baskiska staden Guernica. Hundratals civila dödades.

FOTO: BUNDESARCHIV/WIKIMEDIA

SPANSKA INBÖRDESKRIGET

DEN 19 JULI 1936 INLEDDER general **Francisco Franco** ett uppror mot folkfrontsregeringen i Madrid. Franco fick stöd av Nazityskland och det fascistiska Italien. Regeringen, där de liberala republikanerna, socialistpartiet PSOE och kommunisterna ingick, fick ett begränsat stöd från Sovjetunionen och Mexiko. Omkring 35 000 frivilliga från hela världen anslöt sig till de Internationella brigaderna som kämpade på republikens sida. I Baskien och Katalonien organiserade regionala regeringar motståndet mot Franco.

Vintern 1939 segrade Francos nationalister och en halv miljon människor flydde till Frankrike. Franco styrde sedan Spanien enväldigt fram till sin död 20 november 1975. Under första decenniet efter segern var repressionen hård och tiotusentals människor avrättades. I Baskien och Katalonien utsattes den lokala kulturen för ett hårt förtryck ända fram till 1975.

Både Baskien och Katalonien har idag omfattande självstyre. Den 1 oktober har en folkomröstning utlysts i Katalonien om självständighet. Den spanska regeringen har lovat att stoppa omröstningen.

ULF B ANDERSSON

RÄTTSMEDICIN.
Osteologen Lourdes
Herrasti markerar
kulhålet i ett kranium
från en massgrav i
Navarra.

► – Detta område utgjorde fronten mot nationalisterna under striderna i månads-skiftet maj-juni 1937, berättar *Mikel Diego* som är historiker vid Aranzadi och särskilt anlitad av Lemoas kommun att dokumentera historiska övergrepp på lokal nivå.

**Mikel
Diego**

Ett stenkast bort syns fortfarande spåren av skyttegravarna som ringlade sig runt berget. Att lyfta fram och bevara dessa lämningar är en annan del av kommunens satsning.

– 14 nationalistiska soldater föll här, säger Mikel Diego, medan 170 republikaner beräknas ha dött under striderna. Nationalisterna hämtade sina döda soldater efter kriget men kropparna efter de som hade stridit och fallit för republiken lämnades kvar här uppe på berget.

En av de närvarande som förlorat en nära anhörig under striderna vid Lemoa är Gregoria Echezárraga.

Hennes far tros ha dött här medan modern var gravid med henne i sjunde månaden. Trots att det har gått 80 år hoppas hon ännu att faderns kropp ska återfinnas.

– Hoppet är försiktigt men dör aldrig, säger hon.

Gregoria Echezárraga värdesätter närvaron av politiker och tycker sig ana en attitydförändring under de senaste åren. En av de närvarande politikerna är *Maddalen Iriarte*, talesperson för vänsterkoalitionen Euskal Herria Bildu i regionparlamentet.

**Gregoria
Echezárraga**

Hon håller med om att det skett en attitydförändring. Men, betonar hon, det är på en regional nivå:

– Spaniens regeringar har inte gjort något. De önskar att frågan helt glöms bort. Än idag är det tydligt att de ser det som ett stort besvär, säger Maddalen Iriarte.

Hon förklarar att Baskien drabbades särskilt hårt under kriget och diktaturen på grund av regimen hämndlystnad mot regionens kulturella särprägel. Det är en

historisk erfarenhet som fortfarande präglar Baskien både politiskt och kulturellt.

Arbetet vid Aranzadi leds av den i Spanien välkände rättsläkaren *Francisco Etxeberria* som har kommit att bli en sorts talesperson för arbetet med ”det historiska minnet”. Begreppet är kopplat till en lag från år 2007, under den dåvarande socialistregeringen, som var tänkt att underlätta uppgörelsen med Francoeran, men som tio år senare har visat sig vara otillräcklig och underfinansierad. Francisco Etxeberria är en av lagens namnkunnigaste kritiker. Förutom en egen serie om Cold Cases på spansk TV har Paco, som han oftast kallas, även nått internationell ryktbarhet och bland annat uppmärksammats för sin medverkan vid obduktionerna i Chile av kvarlevorna från presidenten *Salvador Allende* och sångaren *Victor Jara*, som dog i samband med militärkuppen 11 september 1973.

Dagen efter utgrävningen visar han runt i Aranzadis lokaler på en kulle med utsikt över San Sebastián. I ett kontor trängs två medarbetare mellan tunga arkivskåp fulla med rapporter från alla utgrävningar. Alla rapporter sänds också in till finansierarna och blir offentliga handlingar. Inne i laboratoriet står osteologen *Lourdes Herrasti* i vit rock och undersöker ett kranium som

TALESPERSON. Rättsläkaren Francisco ”Paco” Etxeberria leder Aranzadis arbete med gravöppningar.

FN-KRITIK

ÅR 2013 RIKTADE FN:s Arbetsgrupp för påtvingade och ofrivilliga försvinnanden hård kritik mot Spanien i frågan om försvunna personer. De konstaterade att anhörigorganisationer och vissa autonoma regioner stått för alla framsteg på området.

”Staten måste ta en ledande roll och engagera sig för att svara på kraven från de anhöriga”, betonade gruppen i sin rapport.

de funnit vid en utgrävning i Navarra under den gångna helgen. Graven rymde fem fångar som avrättades efter ett flyktförsök. En bit tejp markerar spåret efter ett kulhål.

– Rättsmedicin är visserligen ett naturvetenskapligt fält, säger Paco, men allt vårt arbete handlar i botten om mänskliga konflikter.

Han menar att de arbetar i skärningspunkten mellan det vetenskapliga, politiska och personliga; att avgöra en dödsorsak och identifiera kvarlevor, en utmaning för rättsmedicinare och historiker, eller se till att kvarlevor flyttas till en riktig begravningsplats, ett politiskt symboltyngt juridiskt arbete av stor personlig vikt för anhöriga, är oskiljaktiga delar.

Under söndagens utgrävning blir detta tydligt. Så snart teamet är säkra på vad de har hittat och dokumenterat alla fynd avbryts arbetet. Rättsläkare, historiker och volontärer hjälps åt att förklara olika aspekter av fynden. Därefter inbjuds alla som vill att tala: politiker, anhöriga eller aktivister. ”Vi är alla familj här”, säger Paco. Denna civila minnesstund, som han kallar det, är ett inslag han motiverar med bristen på faktisk institutionell upprättelse:

– Frågan om Francoerans offer är inte bara en privat angelägenhet. Det angår hela samhället och mitt arbete grundar sig i de efterlevandes rätt att få veta vad som hände.

Aranzadi meddelar alltid polisen och

SÖKER SVAR. Celia Larrea Alonso håller i ett skrin fullt av foton och minnen av hennes far.

andra rättsinstanser när de har funnit kvarlevor, i synnerhet som dessa i regel bär spår av dödligt våld. Det är anmälningar som aldrig leder någon vart.

– Majoriteten av de kroppar vi har funnit är personer som utsatts för utomrättsliga avrättningar, säger Paco, men polisen betraktar det som historia eller gömmer sig bakom amnestilagen. Rättsväsendet saknar kompetens och intresse att utreda dessa brott.

Men internationell rätt är tydlig i frågan, poängterar han; det finns ingen preskriptionstid för olösta fall av påtvingade försvinnanden och utomrättsliga avrättningar.

En anhörig som delar med sig av sin historia till Aranzadi är Celia Larrea Alonso, 81 år och jämnårig med krigsutbrottet. Hon intervjuas av arkeologen Jimi Jiménez i sitt hem i Sestao nära Bilbao. Celas far Sebastian var snickare och, liksom sina sex bröder, socialist. Han fängslades år 1938 för att ha försvarat repu-

bliken. Efter fem år i fängelse försvann han den 7 augusti 1943.

– Mamma fick alltid muta fängelseprästen för att vi skulle få hälsa på, men en dag när vi kom dit var han borta. Fråga inte vart han tagit vägen, sade de, han kommer ändå inte tillbaka.

Försvinnandet utreddes aldrig. Långt senare fick de en falsk dödsattest, men enligt rykten ska hans kropp finnas i en massgrav med fångar på en kyrkogård. Jimi Jiménez hajar till. Det händer att dessa intervjuer leder dem till massgravar. Ibland tack vare anhöriga, ibland tack vare information från bybor som tvingades att begrava sina avrättade grannar.

– Har du någon aning om var den här massgraven kan finnas? frågar Jimi Jiménez.

– Tyvärr inte, svarar Celia och berättar hur hennes familj splittrades efter kriget.

Hon togs ifrån sin mor och stämplades som föräldralös för att kunna skickas med andra barn från regionen till en skola där de förbjöds att tala baskiska och utsattes för vad hon kallar ”religiös indoktrinering”.

Historikern Mikel Diego säger att trauma ofta gör det ännu svårare för många att dela med sig av sådant de under lång tid tvingades hålla hemligt och sedan försökt glömma. Vittnesmålen han samlar in i Lemoa fokuserar på övergrepp som ortsbefolkningen gjorde sig skyldiga till. Insamlandet har också bidragit till en ökad kunskap om kvinnors utsatthet under tiden efter inbördeskriget, något som ofta hamnat i skymundan.

– Kvinnor tvingades ofta att flytta från sina hemorter till städer långt bort för att undkomma övergrepp från omgivningen. Det var till exempel vanligt att kvinnor rakades, fick dricka ricinolja som har starkt laxerande effekt och sedan tvingades gå nakna genom staden, berättar Mikel Diego.

Samma dag som Celia intervjuas ska forskare från ett annat projekt samla in hennes DNA. Bygget av en genbank med DNA från anhöriga till försvunna har påbörjats

under våren och målet är att fler kroppar ska kunna identifieras. Med tanke på hur många som är försvunna och det dåliga skick många kvarlevor befinner sig i är sådana matchningar tyvärr ofta svåra att göra, säger Jimi Jiménez. Han tillägger att satsningen ändå kan vara symboliskt viktig: det är betydelsefullt för de anhöriga och även om det sällan leder till några svar visar liknande initiativ att det faktiskt går att försöka utreda historiska brott mot mänskliga rättigheter.

stora delar av Spanien möts sådana försök alltså av omfattande kritik. Det är bara dumt att öppna gamla sår, är en vanlig invändning som går långt tillbaka. Premiärminister Mariano Rajoy har också gett uttryck för denna inställning. Paco Etxeberria har ändå ett visst hopp om förbättring. Han tror att ett ökande intresse för frågan inom några år kommer tvinga alla partier att ta upp arbetet med det historiska minnet i sina partiprogram. Även om det har gått lång tid anser han att ett statligt ansvarstagande är avgörande för Spaniens demokrati:

– Det handlar om att befästa de demokratiska värderingarna och att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Vi kanske inte kan räkna med att de skyldiga ska ställas inför rätta, men det finns ingen preskriptionstid för rätten att få känna till sanningen. ■■■

AMNESTY KRÄVER UTREDNING

AMNESTY SPANIEN ANSER ATT FALLEN med försvunna personer måste utredas och att staten ska ta ansvar för utgrävningar av gravar. Ignacio Jovtis, Amnesty Spaniens expert i frågan, är kritisk mot att politiker och rättsväsende fortsätter gömma sig bakom Amnestilagen. Ignacio Jovtis säger att den bryter mot internationell rätt och bör upphävas.

– Spanien måste göra upp med historien och utreda brotten, säger han. Det behöver ske nu, helst redan igår, medan några offer, anhöriga och skyldiga fortfarande lever. De som engagerar sig i detta anklagas ofta för att riva upp gamla sår, men vi kan inte vända blad innan vi har läst vad som står på sidan.

GARZÓNS UTREDNING

UNDERSÖKNINGSDOMAREN Baltasar Garzón öppnade år 2008 en utredning av 114 246 fall av påtvingade försvinnanden och utomrättsliga avrättningar begångna mellan 1936–1951. Utredningen lades ned efter mycket kort tid. Den ansågs bryta mot Amnestilagen från 1977, en politisk överenskommelse från övergången till demokrati, som drog ett streck över alla brott begångna under diktaturen. Garzón tvingades år 2010 att lämna sin tjänst som domare för att han i och med utredningen hade överträtt sina befogenheter.

Vad händer i Turkiet?

Utrensningar i statsapparaten och fängslanden efter kuppförsöket i juli 2016 fortsätter och protester från omvärlden har inte påverkat president Recep Tayyip Erdoğan. Han har en fortsatt stark ställning och partiet AKP blir alltmer maktfullkomligt.

TEXT: ULF B ANDERSSON GRAFIK: LOTTA LUNDIN

SPLITTRAT LAND

DEN 16 APRIL HÖLLS en folkomröstning om ändringar i Turkiets författning. Omröstningen slutade med en knapp seger, drygt 51 procent, för president **Recep Tayyip Erdoğan**s förslag som bland annat stärker presidentens makt. I storstäderna Ankara, Istanbul och Izmir röstade en majoritet nej. Förändringar träder i kraft efter nästa val som ska hållas i november 2019.

KUPPFÖRSÖKET

DEN 15 JULI 2016 gjorde delar av militären ett försök till kupp. President **Erdoğan** uppmanade folket att gå ut på gatorna. 249 personer dödades under kuppförsöket. Erdoğan anklagade Gülenrörelsen för kupp-försöket och krävde att USA skulle utlämna predikanten **Fethullah Gülen**, som lever i USA sedan 1999. Undantagslagar används för att inskränka rättigheter och Erdoğan har hotat med att återinföra dödsstraffet.

OPPOSITIONEN

CHP, DET republikanska folkpartiet, bildades 1923 av Mustafa **Kemal Atatürk**, den turkiska republikens grundare. Partiet betecknas som kemalistiskt, (för en sekulär stat), och socialdemokratiskt. Den nuvarande partiledaren **Kemal Kılıçdaroğlu** har det senaste halvåret intagit rollen som ledare av oppositionen mot president **Erdoğan**. Sedan **Enis Berberoğlu**, parlamentsledamot för CHP, i juni dömts till 25 års fängelse för "spioneri", ledde Kemal Kılıçdaroğlu en 25 dagars "rättsvisemarsch" från Ankara till Istanbul. Protestmarschen blev en succé och hundratusentals personer deltog i avslutningen.

CHP har närmast sig andra oppositionspartier som det kurdvänliga HDP, Folkets demokratiska parti, som hade stora framgångar i valet våren 2015. Partiledarna, **Selahattin Demirtaş** och **Figen Yüksekdağ**, har fängslats liksom flera andra i HDP:s ledning.

För oppositionen är det viktigt att enas inför nästa val om president Erdoğan ska kunna utmanas.

FOTO: WIKIPEDIA

EU

SEDAN ÅR 1999 ÄR Turkiet kandidatland för medlemskap i EU. De förhandlingar som inleddes år 2005 har gått mycket långsamt. I sin årliga utvidgningsrapport den 9 november 2016 var grannskapskommissionären **Johannes Hahn** skeptisk till fortsatta förhandlingar och sade att "man kan inte förhandla om demokrati, rättsväsendets oberoende och pressfriheten". President **Erdoğan** har hotat med att säga upp flyktigavtalet mellan EU och Turkiet från mars 2016 som slöts för att stoppa flyktingar från att ta sig från Turkiet till Grekland.

I september rapporterades att allt fler länder inom EU, däribland Tyskland, nu öppet förklarar att Turkiet inte bör bli medlem i EU.

INTERPOL

TURKIET HAR VIA INTERPOL också fått andra länder att agera. Den svensk-turkiske journalisten **Hamza Yalcin** greps den 3 augusti när han var på semester i Barcelona. Turkiet anklagar honom för terroristbrott. Även den tysk-turkiske författaren **Doğan Akhanlı** greps i augusti i Spanien men frigavs villkorligt. Tysklands förbundskansler **Angela Merkel** uppmanade den 20 augusti Turkiet att inte missbruka Interpol i jakten på dem som kritiserar det turkiska styret.

AMNESTYS LEDNING FÄNGSLAD

DEN 6 JUNI GREPS och häktades **Taner Kılıç**, Amnesty ordförande i Turkiet. Han anklagas för "medlemskap i en terroristorganisation". Den 5 juli greps tio människorättsförsvarare under en workshop i digital säkerhet och psykosocial hälsa utanför Istanbul. Den 18 juli häktades sex av dem, bland dem Amnesty Internationals chef i Turkiet, **İdil Eser** och den svenske IT-konsulten **Ali Gharavi**, anklagade för terroristbrott.

RECEP TAYYIP ERDOĞAN, 63

Grundade år 2001 AKP, Rättvise- och utvecklingspartiet. Premiärminister 2003 och är sedan 2014 president.

FOTO: ADEM ALTAN/AFP/TT

100

journalister är enligt Reportrar utan gränser (23 augusti) fängslade. Andra uppskattningar anger närmare 200 fängslade journalister och författare. Över 150 mediekanalet har stängts av myndigheterna. Över

100 000

personer beräknas ha avskedats eller stängts av från sina arbeten efter kuppförsöket i juli 2016 (Amnestyrapport i maj 2017). Siffran är osäker och en del källor anser att det kan röra sig om 150 000 personer. Bland de yrkesgrupper som drabbats hårt finns jurister, poliser, lärare och akademiker.

40 000

personer beräknas ha gripits sedan kuppförsöket. Det finns inga fullständiga siffror över hur många som är i häkte eller har ställts inför rätta.

AVGÖRANDET

närmar sig för Surinams president

SURINAM

HUVUDSTAD:
Paramaribo.

POLITIK:
Självständigt från
Nederländerna
1975. Fem år se-
nare tog militären
under ledning
av Dési Bouterse
makten i en kupp.
En socialistisk
republik utropades.
Internationellt
tryck tvingade fram
demokratiska val år
1987. Dési Bouterse
vann presidentva-
len 2010 och 2015.

SPRÅK:
Holländska är
officiellt språk.
Sranan tongo,
ett kreolspråk, är
också vanligt.

YTA:
163 821 km².
(Sverige
449 964 km²)
BEFOLKNING:
586 000.

DÉSI BOUTERSE är Surinams folkvalde president men samtidigt huvudmisstänkt i en rättegång om mord på 15 politiska motståndare. I decennier har offrens anhängare kämpat för rättvisa och nu är deras slutmål nära, trots presidentens ihärdiga försök att stoppa processen.

TEXT OCH FOTO: TORBJÖRN WESTER

Sunil Oemrawsingh, en juvelerare i Surinams huvudstad Paramaribo, minns sin sista middag med farbror Sugrim. Det var november 1982. Sugrim hade just släppts ur fängelse och önskade sig inget hellre än en stor portion kwie-kwie, en populär matfisk i Surinam. I familjens hus samlades släkten, åt fisken som Sunils mor lagade och pratade om vad som skulle hända i deras land, som sedan ett par år tillbaka styrdes av en militärjunta.

– Efteråt sade vår hushållerska, en maroon-kvinna som var mycket vidskeplig av sig; ”Vad gör den mannen fortfarande i Surinam? Jag känner på mig att han kommer bli mördad snart”.

Hon skulle få rätt. Tre veckor senare återsåg Sunil sin farbror på bårhuset. Farbroderns kropp bar tydliga spår av tortyr, precis som många andra av de femton kroppar som fanns där. De låg utspridda i olika rum. Där låg bland andra André Kamperveen, före detta fotbollsspelare, vicepresident i internationella fotbollsförbundet FIFA och ägare av en radiokanal, fackföreningsledaren Cyrill Daal, journalisterna Bram Behr, Jozef Slagveer och Lesley Rahman samt advokaterna John Baboeram och Eddy Hoost.

– Jag såg inte alla femton, men jag såg tillräckligt. En sådan scen, det är inget normalt. Det gör något med dig, det är något du alltid måste bära på, säger Sunil Oemrawsingh.

Alla de mördade hade en sak gemensamt. På olika sätt hade de protesterat mot militärdiktaturen.

– De tillhörde inte någon gemensam organisation, alla protesterade de mot den rådande situationen på sina sätt, säger Sunil Oemrawsingh.

Hans farbror Sugrim, en politiskt aktiv matematikprofessor, hade varit inblandad i ett misslyckat försök att störta militärdiktaturen i mars 1982, ett försök som gjorde att han sattes i fängelse och att hans bror Baal dömdes. Nu, några månader senare, gick han alltså samma öde till mötes som brodern.

År 1975 hade det lilla landet på Sydamerikas nordkust blivit självständigt från den forna kolonialmakten Nederländerna och de följande åren blev turbulenta. År 1980 grep en grupp officerare under ledning av överstelöjtnant Dési Bouterse makten och hade till en början stort folkligt stöd. Men de utlovade demokratireformerna uteblev och ju längre ➤

ANHÖRIG. Sunil Oemrawsingh minns den sista middagen med sin farbror.

”Än idag har presidenten en internationell arresteringsorder hängande över sig.”

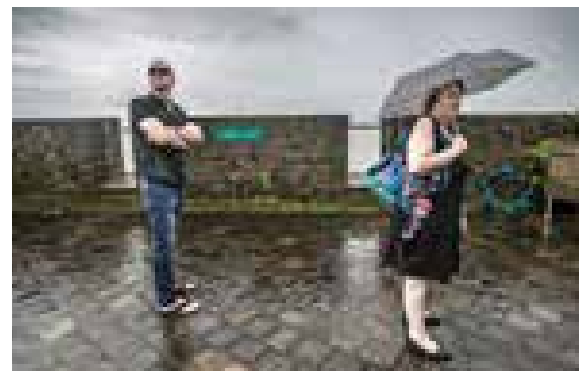
tiden gick desto tydligare blev det att militärjuntan planerade att behålla makten för gott. Protesterna mot juntan växte i styrka bland folket.

Så kom natten till den 7 december 1982. Militärfordon åkte runt i Paramaribo för att hämta de personer som Sunil Oemrawsingh senare skulle se på bårhuset. De fördes till juntans högkvarter, 1600-talsfortet Fort Zeelandia, där bland andra Dési Bouterse väntade. Efter förhör och tortyr sköts alla utom en till döds och den händelse som i Surinam går under namnet decembermorden var ett faktum. Militärjuntan gick dagen efter ut med ett meddelande om att personerna som hade gripits planerade en kupp och att de sköts när de försökte fly. Men få trodde på det.

– Jag såg själv tydligt att de mördade var skjutna i bröstet. Hade de försökt fly hade de väl blivit skjutna i ryggen? säger Sunil Oemrawsingh.

Än idag syns skotthålen i en vägg på Fort Zeelandia, som numera är Paramaribos främsta turistattraktion. På samma sätt syns fortfarande spåren av decembermorden i dagens surinamesiska politik. Militärdiktaturen är för länge sedan borta och Surinam är idag en på många sätt väl fungerande demokrati, men, till skillnad från många andra länder i regionen som också leddes av brutala militärjuntor under denna tidsperiod, så har de ansvariga för morden ännu inte fått sina straff.

Och det mest prekära av allt: den huvudmisstänkte Dési Bouterse, mannen som tros ha beordrat morden på plats på Fort Zeelandia, är idag landets folkvalde president. En po-

SPÅR AV MORD. Än idag syns skotthålen från decembermorden i en vägg på Fort Zeelandia i Paramaribo. Fortet är ett populärt besöksmål.

pulär sådan dessutom, även om den senaste tidens ekonomiska nedgång har inverkat negativt på hans folkliga stöd. Dési Bouterse blev vald trots att han har ett mörkare förflutet än någon annan politiker i landet. Förutom att ha varit Surinams diktator under 1980-talet var han under det kommande decenniet djupt involverad i droghandel och 1999 dömdes en holländsk domstol honom i hans frånväro till elva års fängelse för inblandning i smuggling av nära ett halvt ton kokain. Än idag har presidenten en internationell arresteringsorder hängande över sig, vilket kraftigt begränsar hans resande.

Dési Bouterse valdes till president år 2010 efter löften om kraftfulla sociala reformer och infrastrukturprojekt och år 2015 återvaldes han. Men bland hans politiska motståndare är det en etablerad åsikt att Dési Bouterse främsta drivkraft för att bli president var att kunna använda sin makt för att slippa undan en hotande fängelsedom för inblandning i decembermorden.

– I många år var det tabu att prata om morden, men år 2000, kort tid innan fallet skulle

preskriberas, lämnade anhöriga in en begäran om att en förundersökning skulle inledas, säger Hugo Essed, en advokat i Paramaribo som företräder de anhöriga till mordoffren.

Det tog ytterligare sju år innan en rättegång mot Dési Bouterse och 24 andra misstänkta inblandade kunde inledas. Sedan dess har processen gått i snigelfart.

År 2012, kort innan rättegången skulle avslutas, drev Bouterse igenom en förändring av en amnestilag så att han och hans medåtalade inte längre skulle kunna dömas. Processen stod still till slutet av 2015 då landets högsta domstol slog fast att amnestilagen inte var applicerbar på decembermordsrättegången. Därmed skulle den fortsätta. Men Bouterse gav inte upp. Hans nästa drag var att kräva att paragraf 148 i Surinams konstitution skulle användas. Den säger att regeringen kan avbryta rättsprocesser om de hotar rikets säkerhet. Än en gång blev det paus i rättegången.

Och nu är det år 2017, alltså 17 år efter att förundersökningen inleddes, snart 35 år efter att morden begicks. Rättvisan kryper närmare, en domstolsförhandling i taget. Det är förmiddag en måndag i januari utanför

Högsta domstolens byggnad vid Onafhankelijksplein i Paramaribo. Regnperiodens störtskurar avlöser varandra, sköljer över stadskärnans vita trähus, byggda av holländare på 1700- och 1800-talen och numera uppsatta på Unescos världsarvslista. Scenen är kompakt. Inne i domstolsbyggnaden håller en militärdomstol förhandling. Den huvudmisstänkte i målet bor 50 meter bort, i presidentpalatset. Ytterligare 200 meter bort, vid Surinamflodens grumliga vatten, ligger brottsplatsen Fort Zeelandia, med skotthålen synliga i väggen.

Efter några timmar kommer journalister, jurister och anhöriga till offren för decembermorden ut ur domstolsbyggnaden. Stämningen bland vissa är närmast uppsluppen. Domstolen har just slagit fast att artikel 148 i konstitutionen inte kan användas i detta mål.

– Det gick vår väg, ler en äldre man. Nu fortsätter processen, snart är det över. Efter alla dessa år.

Ytterligare fem månader senare, i slutet på juni i år, kan därför rätten sammanträda igen, denna gång för att höra åklagaren Roy Elgins slut-

VILL IN. Utanför Högsta domstolens byggnad vid Onafhankelijksplein i Paramaribo samlas anhöriga till offren för decembermorden inför en domstolsförhandling.

DIKTATORN. Dési Bouterse år 1985. FOTO: WE EL/WIKIMEDIA

LÅNG KAMP. Sunil Oemrawsingh intervjuas av journalister utanför Högsta domstolen i Paramaribo.

med Bouterseanhängare. Han lämnar aldrig sin drink obevakad och när han är på kafé sitter han alltid så att han har uppsikt över lokalen.

– Surinam är ett litet land och offrens familjer och de misstänkta mördarna lever nära. En dag insåg jag att slaktaren vi köper kött av är en av de inblandade. Han kunde ju ha förgiftat oss!

De flesta anhöriga till offren bor idag, precis som så många andra surinameser, i Nederländerna. De som finns kvar i landet har en stark sammanhållning och har möten en gång i veckan.

– Surinam är ett väldigt multikulturellt samhälle och vi i gruppen är hinduer, kristna och muslimer. Det vackra är att vi ändå brukar ha gemensamma gudstjänster där vi ber tillsammans till våra olika gudar. Det gör våra band starkare.

Samtidigt som de kämpar för att rättvisan ska få ha sin gång är både Sunil Oemrawsingh och Hugo Essed oroad över vad som skulle kunna hända om Dési Bouterse döms.

– Jag tror att risken är 75 procent att han kommer att använda våld eller andra olagliga metoder i så fall, att han får ut sina supportrar på gatorna för att skapa oroligheter, att handgranater kommer att kastas. Sådant har hänt många gånger tidigare i vårt lands historia, säger Hugo Essed.

Rättegången om de 15 morden i december 1982 handlar om mer än rättvisa för offrens anhöriga, säger Sunil Oemrawsingh. Det handlar också om att upprätthålla förtroendet för Surinam som rättstat. För vad händer om en president lyckas stoppa en rättegång mot sig själv?

– Vi är inte ute efter att just Bouterse ska dömas, vi vill att det ska bli en rättvis rättegång, säger Sunil Oemrawsingh. För vad är alternativet? Då kommer omvärlden, utländska investerare, tänka att detta är en stat där rättssystemet inte fungerar, som vi inte vågar satsa på. Det är därför detta är ett så stort mål i Surinam, mycket större än bara att vi familjer till de mördade ska få rättvisa. ■■■

”Offrens familjer och de misstänkta mördarna lever nära.”

plädering. Elgin menar att det är ställt utom rimligt tvivel att Bouterse var närvarande vid morden och också beordrade dem. Han yrkar på 20 års fängelse. Under oktober ska försvaret svara på åklagarens yrkanden. Sedan följer domen i första instans.

Dési Bouterse har hela tiden erkänt ”politiskt ansvar” för morden, men menar samtidigt att han inte själv beordrade dem. I sitt senaste offentliga uttalande om morden, i en TV-intervju med Sandew Hira, bror till ett av mordoffren, erkänner han att han fanns på Fort Zeelandia de aktuella dagarna.

Han säger att några av hans underordnade ville avrätta fångarna, men att han själv sade nej till detta. Därefter lämnade han fortet för att åka och sova. När han kom tillbaka var de 15 döda.

– Om jag säger att fem procent av Surinams befolkning tror honom så är det en hög uppskattning, säger Hugo Essed. De allra flesta är övertygade om att han ljuger.

Men för delar av väljarkåren spelar det ingen roll. Dési Bouterse har många högljudda supportrar och i den grupp av anhöriga som ser till att målet drivits framåt finns en rädsla. Sunil Oemrawsingh, som ofta agerar talesperson för offrens familjer, berättar att han emellanåt hamnar i hetsiga diskussioner

KRÖNIKA

Nobelpristagaren ingen stod upp för

Det är svårt att avgöra vad som var sorgligast; Liu Xiaobos död eller efterspelet. När nobelpristagaren i slutet av juni diagnostiserades med långt framskriden levercancer uppmanade EU, USA och flera länder att Lius sista önskan om vård utomlands skulle uppfyllas. Ett hundratal nobelpristagare gick samman och skrev ett öppet brev med samma budskap, och även Nobelkommittén i Oslo utfärdade ett sällsynt uttalande om Kinas skuld då Liu inte fått nödvändig sjukvård under fängenskapen.

Men när det verkligen gällde var det ingen som vågade stå upp. För samtidigt som Liu sakta vittrade bort i ett avspärrat sjukhus, så samlades världens mäktigaste ledare vid ett G20-möte i Hamburg. Väl där yttrades inte ett enda ord om Liu offentligt; världsledarna var upptagna med att stärka sina handelsrelationer till president Xi Jinping som gavs en central roll under mötet. Human Rights Watch varnade för att flatheten ”uppmuntrar Kina att fortsätta behandla politiska aktivister illa”.

Detta blev tydligt när Liu gick ur tiden bara några dagar senare. Kina inte bara avfärdade kritiken utan protesterade även öppet mot ”oansvariga kommentarer” från USA, Tyskland, Frankrike och FN:s råd för mänskliga rättigheter. Utrikesministeriets talman Geng Shuang gick så långt som att kalla Lius fredspris för ”en blasfemi” mot Nobelpriset.

Endast ett par familjemedlemmar tilläts närvara vid den hastigt genomförda begravningen. Flera av deltagarna som syntes i TV var civilklädda poliser. För att hindra företeelsen av ett minnesmärke kastades askan omedelbart ut i havet. Under en efterföljande presskonferens tvingades Lius äldsta bror upp till ett podium där han tackade kommunistpartiet för den ”humana behandling” och ”personliga omsorg” som familjen åtnjutit under processens gång. Han leddes sedan av scenen utan att närvarande media fick ställa frågor. Samtidigt greps tiotals aktivister och vänner som

JOJJE OLSSON

Jojje Olsson är journalist och författare. Hösten 2016 kom hans bok ”Det nya Kina – den repressiva stormakten”. Nästa år släpper han en bok om Gui Minhai och Peter Dahlin. Han har också bloggen ”InBeijing – följ Kina!”.

I Amnesty Press nummer 5/2010 finns en längre intervju med Liu Xiaobo.

”Sedan var det dags att ta itu med änkan Liu Xia.”

genomförde privata minnesstunder.

Sedan var det dags att ta itu med änkan Liu Xia. Hon hade försvunnit spårlöst efter begravningen, vilket förklarades med att hon var så utmattad av sorg att hon varken ville tala med media eller diplomater. Men även fast hon sades vara fri, så visste inte ens familj eller närmaste vänner var hon befann sig. Hemmet var tomt och telefonen avslagen. I skrivande stund – två månader efter begravningen – sägs Liu just ha dykt upp i Peking igen. Men anhöriga tilläts varken ringa eller besöka henne, ungefär som under de senaste sju åren av hennes helvetiska liv.

Nya uppmaningar har kommit från omvärlden om att låta Liu Xia resa utomlands om hon så önskar. Men samtidigt riktas även stark kritik mot omvärldens tafatthet. Steve Tsang, ordförande för Kinainstitutet vid anrika School for African and Oriental Studies, menade att inget land gjorde något konkret för att påverka Liu Xiaobos situation innan hans död. Likaledes har flera regeringar höjt rösten angående Liu Xia, men ingen har backat upp ”kraven” med någonting av substans.

European Council of Foreign Relations noterade samtidigt att europeiska regeringar allt oftare lägger samtal om mänskliga rättigheter med Kina ”på entreprenad” till EU, FN eller civilsamhället. På så vis behöver inget enstaka land stöta sig med Peking. Enligt den tyska forskaren Katrin Kinzelbach innebär detta inte bara en begränsad inverkan. Avhållsamheten ses rentav som ett svaghets-tecken, vilket ger Kinas regim ökat mod att begå liknande övergrepp även i det öppna.

Stefan Löfven var på plats i Kina när Liu Xiaobos cancer tillkännagavs. Statsministern valde att vara helt tyst. Men om Liu, liksom många andra politiska fångar behandlas på detta vis, så finns heller inga garantier gällande den svenska bokförläggaren Gui Minhais hälsotillstånd. ■■■

JOURNALIST MÖRDAD I BANGALORE

DEN 5 SEPTEMBER sköts den indiska journalisten **Gauri Lankesh**, 55, ihjäl utanför sitt hem i Bangalore i södra Indien. Hon var en välkänd kritiker av det styrande partiet BJP och hindunationalismen i Indien och dömdes i november 2016 för förtal av BJP. Hon hade planerat att överklaga domen. Hon drev den

egna oberoende tidningen Gauri Lankesh Patrike som utkom en gång i veckan.

Det är ännu inte klarlagt om mordmotivet handlade om hennes journalistik. Reportrar utan gränser påpekade att den växande hindunationalismen är en orsak till minskad pressfrihet och ökad självcensur i Indien. **III**

FOTO: HAMAD I MOHAMMED/REUTERS/TT

DOG HOS POLISEN. Den 4 juli greps **Hassan Al-Hayki** anklagad för ett bombdåd. Den 2 augusti begravdes han efter att ha dött i häkte. Det finns misstankar att han torterades till döds.

”Groteska tillslag”

OKSANA POKALCHUK, chef för Amnesty i Ukraina, krävde den 10 augusti att domen på tio dagars administrativt fängelse för **Server Karametov** skulle upphävas. Den 76-årige Karametov, som lider av Parkinsons, släpades bort av fyra poliser den 8 augusti när han i Krims huvudstad Simferopol höll upp ett handskrivet plakat. Karametov protesterade mot rättegången mot **Akhtem Chygoz**, ledare för krimtatarerna. Chygoz dömdes den 11 september till åtta års fängelse.

SISTA NUMRET

DEN 4 SEPTEMBER stängdes tidningen Cambodia Daily, en oberoende tidning som har kommit på både engelska och khmer. Stängningen sågs av Amnesty och pressfrihetsorganisationer som ett försök från Kambodjas regering att tysta oberoende röster i samhället inför valet nästa år. I augusti ålades tidningen att betala motsvarande cirka 48 miljoner kronor i skatt.

Regeringen har också stoppat radiostationer som återutsänder program från Radio Free Asia och Voice of America.

Den 3 september greps **Kem Sokha**, ledare för ett av de viktigaste oppositionspartierna i Kambodja. Han anklagas för att ha konspirerat med främmande makt vilket kan ge 30 års fängelse. **III**

Förtrycket

VINTERN 2011 kom den Arabiska våren till Bahrain. Befolkningsmajoriteten är shiamuslimer medan kungahuset Khalifa är sunnimuslimer. Stora demonstrationer hölls för demokratiska rättigheter men i mars 2011 slogs protesterna ned med våld med hjälp av saudiarabisk militär. Sedan dess har kungahuset behållit makten och använt hårdhänta metoder för att slå ner demonstrationer. Oppositionspolitiker har fängslats och politiska partier har upplösts.

Flera av landets främsta människorättsförsvarare sitter fängslade medan andra har gått i exil. Samvetsfången **Nabeel Rajab**, chef för Bahrain Center for Human Rights, har fängslats flera gånger sedan år 2012 och den 10 juli dömdes han till två års fängelse för att ha ”publicerat och

fortsätter i Bahrain

spritt rykten och falska nyheter” när han gav TV-intervjuer år 2015 och 2016. Nabeel Rajab var på grund av hälsoskäl inte själv närvarande när domen föll. En annan rättegång pågår samtidigt och i det målet hotas Nabeel Rajab av 15 års fängelse.

– Att fängsla Nabeel Rajab för att han uttrycker sina åsikter är en flagrant kränkning av mänskliga rättigheter och ett oroande tecken att myndigheterna i Bahrain är beredda att ta till vilka metoder som helst för att tysta kritik, sade **Salil Shetty**, generalsekreterare för Amnesty International den 10 juli.

Den 7 september publicerade Amnesty rapporten ”’No one can protect you’: Bahrain’s year of crushing dissent”. I rapporten dokumenteras hur minst 169 regimkritiker, eller deras släktingar, har gripits,

tortrats, hotats eller förbjudits att resa av regimen under det senaste året. Måltavlorna har varit människorättsförsvarare, advokater, journalister, politiska aktivister, shiitiska präster och fredliga demonstranter. Även aktivister som bor utomlands har utsatts för trakasserier och hot.

– Genom att använda en mängd repressiva åtgärder; som trakasserier, godtyckliga fängslanden och tortyr har Bahrains regering lyckats krossa ett tidigare blomstrande civilt samhälle och brutit ned det så att det bara återstår ett fåtal personer som fortfarande vågar höja sin röst, konstaterade **Philip Luther**, chef för research och påverkan vid Amnestys avdelning för Mellanöstern och Nordafrika.

ULF B ANDERSSON

ICC åtalar krigsherre

DEN 15 AUGUSTI meddelade ICC, Internationella brottmålsdomstolen i Haag, att **Mahmoud al-Werfalli**, är efterlyst för krigsförbrytelser i Libyen mellan juni 2016 och juli 2017. Han är befälhavare i en brigad som tillhör milisgruppen LNA, Libyens nationella armé, som leds av **Khalifa Haftar**. Amnesty International välkomnade beskedet men uppmanade ICC att utvidga sina undersökningar.

Detta är första gången som ICC väcker åtal i Libyen som inte handlar om inbördeskriget år 2011. Tidigare åtal mot personer i Khadafi-regimen har inte resulterat i några rättegångar i ICC. **III**

PRESSFRIHET STRYPS

I PALESTINA har nu president **Mahmoud Abbas** undertecknat ”Cyber Crimes Law”. Den ger myndigheterna omfattande befogenheter att tysta kritiska röster på internet. Den 23 augusti rapporterade Amnesty att sex journalister hade gripits på Västbanken i augusti och att 29 hemsidor hade stängts ned. I Gaza har Hamas gripit två journalister sedan i juni och minst 12 palestinier har gripits för att de på Facebook kritiserat Hamas.

Den 4 september greps **Issa Amro**, palestinsk människorättsförsvarare, i Hebron av palestinsk säkerhetstjänst. Han hade på Facebook kritiserat gripandet av en palestinsk radiojournalist.

Ayman al-Qawasme, ordförande för medienätverket al-Hurriya, greps i Hebron den 3 september av palestinska säkerhetsstyrkor sedan han uppmanat Abbas att avgå om de inte kan skydda palestinska institutioner. Den 31 augusti hade israeliska soldater gått in på al-Hurriya där kontoret förstördes och utrustning beslagtogs.

– Det verkar som det enda Israel och Palestinska myndigheten har gemensamt är viljan att tysta kritiker i media, kommenterade Committee to Protect Journalists. **III**

Kamp för rätten att VARA SIG SJÄLV

HON HAR UTSATTS FÖR tre mordförsök och har suttit fängslad i fem år. Nu leder Karla Avelar organisationen Comcavis Trans som arbetar för hbtqi-personers rättigheter i El Salvador.

TEXT: ERIK HALKJAER FOTO: FELIPE MORALES

Karla Avelar, 39, är nominerad till det prestigefyllda Martin Ennals-priset som delas ut till människorättsförsvarare. Amnesty Press träffade henne på organisationen Comcavis Trans kontor i El Salvadors huvudstad San Salvador för ett samtal om transpersoners svåra situation i landet.

Att som man klä och sminka sig som kvinna i ett konservativt samhälle som El Salvador är inte helt självklart. Hur berättar man för sin familj att man är transsexuell?

– Oj, det händer ungefär 1 000 olika saker när man väljer att göra det. För det första tas nyheten sällan emot positivt av familjen. Det vanliga är att familjen förskjuter en. Det har att göra med religion och kyrkan, som jämställer transexuella personer med kriminella.

Något stöd av staten kan man inte heller räkna med. Därför väljer de flesta transpersoner att bli sexarbetare på gatan. Visst finns det några enstaka exempel på familjer som accepterat barnen som de är, men de flesta av oss får stå ut med ett liv av diskri-

minering, mobbning och trakasserier.

Varifrån i El Salvador kommer du?

– Jag kommer från Nueva Concepcion, i regionen Chalatenango, i norra El Salvador.

Det är ett litet samhälle i norra El Salvador, vilket inte kan ha gjort din situation lättare. När bestämde du dig för att lämna byn?

– Jag insåg vem jag var redan som liten, runt fem år, som jag minns det. Jag brukade på skoj och lite i hemlighet låna min mammas och mina systrars kläder. Som nioåring började jag uttrycka det mer offentligt, vilket ledde till att jag utnyttjades av mina kusiner och far- och morbröder. De bjöd in andra män som våldtog mig. En gång drog en av mina kusiners man ut mig ur huset mitt i natten och sköt mot mig. Han sade att i hans familj fanns inga bögar och att om det inte varit för att jag tillhörde familjen skulle han ha dödat mig. Tidigt på morgonen dagen efter flydde jag hemifrån.

Vart tog du vägen?

– Till San Salvador. Jag sov på gatan. Jag åt det jag kom över, tiggde och sedan prostituerade jag mig.

Hur länge levde du på gatan? ➤

NOMINERAD TILL PRIS.
Karla Avelar levde på gatan
i San Salvador.

”Jag insåg vem jag var redan som liten, när jag var runt fem år.”

EL SALVADOR

HUVUDSTAD:
San Salvador.

POLITIK:
Spansk koloni fram till år 1821. Under 1979-1992 pågick ett inbördeskrig mellan den USA-stödda militären och vänstergerillan FMLN. Under 2000-talet har FMLN och högerpartiet ARENA växlat vid makten. Nuvarande presidenten, Salvador Sánchez Cerén, tillhör FMLN.

YTA:
21 041 km².
(Sverige
449 964 km²)
BEFOLKNING:
6,4 miljoner.

– I ungefär ett år. Jag tvättade mig inte på månader, jag åt knappt något alls.

Vad hände sedan?

– Jag lärde känna Diana, som blev min bästa väninna. I henne hittade jag det som min familj inte kunnat ge mig. Det var den första transsexuella person jag lärde känna. Jag identifierade mig med henne och förstod att det inte var mig det var fel på. Med henne kunde jag tala om saker som jag inte kunde tala med andra om. Hon var ett par år äldre än jag. Vi bodde ihop och sålde sex på gatan tillsammans, men vi blev aldrig ett par.

Att som transsexuell sälja sex på gatan i El Salvador är farligt och du har själv nästan blivit mördad flera gånger. När hände det första gången?

– Jag har som sexarbetare upplevt många fruktansvärda saker, men det var först 1993 som jag faktiskt blev utsatt för ett mordförsök. Det var en person som redan dödat flera homo- och transsexuella personer. Han sköt mig nio gånger och lämnade mig att dö vid sidan av vägen.

Hur överlevde du?

– En säkerhetsvakt i närheten hittade mig och ringde polisen. När de kom ville de inte hjälpa mig. De sa att de inte tänkte röra vid någon jäkla bög och att om jag skulle åka med dem måste jag själv ta mig upp i polisbilen. Det var tufft. Jag var naken, svårt skadad, blodig över hela kroppen och så ville inte polisen hjälpa mig. När jag hade lyckats ta mig upp i bilen körde de mig till sjukhuset, men läkarna sydde bara ihop såren och sedan kastade polisen mig i häktet. Det var först när jag svimmade där som jag fick riktig läkarvård. De goda med den här historien är att en av mina bröder fick se mig på TV och min familj kom till sjukhuset.

Hur var det att träffa din familj efter allt som hänt och efter så många år?

– Bäst var att träffa min mormor igen. Hon sade att det inte spelade någon roll om jag var transsexuell. Hon konfronterade resten av familjen och sade att de måste acceptera mig, men någon fullständig försoning har vi egentligen aldrig haft. Jag har fortfarande inte tagit itu med de av mina kusiner och far- och morbröder som gjorde alla de där sakerna med mig.

Men sedan återvände du till gatan och du dödades nästan igen. Hur gick det till?

– Efter det första mordförsöket fick jag veta att jag var hiv-positiv, men det var för mig som om jag var förkyld. Snart var jag tillbaka på gatan som sexarbetare och under de här åren i slutet av 1990-talet hade ungdomsgängen "maras" börjat etablera sig i El Salvador. Du kunde se dem överallt med sina tatueringar. Maras krävde beskydd av alla som på olika sätt tjänade pengar i deras områden. Det gällde även oss transor som sålde sex i deras kvarter, men vi vägrade. Bara en vecka senare sköt de mig, eftersom de trodde jag var någon slags ledare. Jag träffades av fem skott medan jag stod och raggade kunder.

Trots det fortsatte du. Varför gav du inte bara upp?

– Att sälja sex på gatan är som en drog. Du blir beroende och blundar för problem som hälsa, rättssystem och våld. Så kort tid efter att jag återhämtat mig från attacken av maras stod jag återigen på gatan. En kväll blev jag överfallen av tre killar med kniv. Jag lyckades försvara mig och skada en av dem, men när polisen kom lyssnade de bara på de andra killarna. De grep mig istället för dem. En av poliserna hade hotat mig flera gånger tidigare.

Vad hände vid rättegången?

– Domaren dömdes mig till fängelse och placerade mig i samma fängelse som medlemmarna i det ungdomsgång som hade försökt mörda mig. Jag trodde de skulle slå ihjäl mig. Redan första dagen misshandlade de mig också nästan till döds med ett baseballträ. Sedan våldtog de mig. Jag vet inte hur många de var och hur länge det pågick, men de höll på hela natten och en bit in på dagen efteråt. De högg av mitt hår med machete och tryckte upp pinnar och andra föremål i mig. Och så fortsatte de under hela min fängelsetid. När jag klagade inför vakterna och fängelseledningen blev det bara värre. Jag tappade helt tron på rättvisan.

Hur länge satt du inne?

– I nästan fem år. Jag kom ut som ett levande skelett. Jag var både fysiskt och psykiskt nedbruten, inte bara på grund av

"Det råder total strafffrihet för mord på hbtq-personer här."

min hiv-smitta, utan även på grund av hur jag behandlats i fängelset. Jag var smittad med tbc, syfilis, gonorré och herpes. Det tog nästan tre år innan jag var helt återhämtad, men jag anmälde fängelseledningen och fängelsemyndigheten till ombudsmannen för mänskliga rättigheter och åklagarmyndigheten. De tvingades förbättra situationen för alla fängslade hbtq-personer.

På vilket sätt förbättrades situationen i fängelserna?

– På tre av landets 18 fängelser finns idag särskilda avdelningar för hbtq-personer. Där är det också tillåtet för män att ha långt hår. Vakterna och tjänstemännen på dessa fängelser har fått utbildning i hbtq-personers rättigheter.

Och detta är tack vare dig och den organisation du företräder?

– När vi först grundade organisationen år 2008 var det för att bistå transpersoner som förvägrats rätten till hälsovård, framför allt för vård av hiv/aids. Vi som grundade organisationen var alla hiv-positiva och diskriminerades av både läkare och annan hälsovårdspersonal. Därför ville vi öka medvetenheten om vår situation, ge stöd åt

andra transpersoner i liknande situationer och ge utbildning åt hälsovårdspersonalen. Men vi förstod snart att vi dessutom behövde arbeta med att förbättra transsexuella personers situation i landets fängelser.

Vilket stöd har ni i El Salvador idag?

– Vi kan se en viss positiv utveckling. Det finns idag fler bra poliser, hälsovården har förbättrats och vi har en bra dialog med både hälsovårds- och arbetsmarknadsministrarna, men ingen annan i regeringen. Och vad hjälper det egentligen om det finns ett par bra poliser om resten av dem trakasserar, utpressar, våldtar och mördar oss? Det råder total strafffrihet för mord på hbtq-personer här. Vi har sedan 1993 dokumenterat 680 mord på hbtq-personer. Bara de senaste 18 månaderna har 100 personer dödats. Ändå straffas ingen. Ingen.

Vad driver dig att jobba vidare?

– Vi är en liten organisation, men har ändå lyckats genomföra en del och hjälpa många. Våra resurser är små och vi kan tyvärr inte hjälpa alla eller göra allt det vi vill, men vårt hopp är ändå att vi någon gång ska kunna leva i ett land utan rädsla och diskriminering. ■■■

Martin Ennals.

MARTIN ENNALS-PRiset

Martin Ennals-priset för människorättsförsvare brukar ibland kallas "Nobelpriset för mänskliga rättigheter". Priset instiftades år 1993 och delas ut i oktober varje år i Genève i Schweiz. En internationell jury med representanter för tio människorättsorganisationer utser pristagaren; Amnesty International, Human Rights Watch, FIDH, World Organisation Against Torture, Front Line Defenders, Internationella Juristkommissionen, Human Rights First, International Service for Human Rights, Diakonie (Tyskland) och Huridocs.

Till årets pris har **Karla Avelar** nominerats för sin långvariga kamp för hbtqi-personers rättigheter. Övriga finalister är **Mohamed Zaree**, egyptisk människorättsadvokat och "Khmer5", fem människorättsförsvare i Kambodja.

Martin Ennals (1927–1991) var en brittisk människorättsaktivist som 1968–1980 var generalsekreterare för Amnesty International. År 1986 var han med och grundade Article 19, en global organisation som arbetar för yttrandefrihet.

NYA MASSGRAVAR

DEN 21 AUGUSTI 1992 körde bosnienserbisk polis från Prijedor iväg omkring 200 muslimska och bosnienkroatiska män i buss. När de kom fram till Koricanske Stijene i centrala Bosnien beordrades männen att ställa sig vid ett bergsstup och poliserna öppnade eld. Den 13 september meddelade International Commission on Missing People, ICOM, att kvarlevorna av ett 40-tal personer har hittats i en grav i bergsområdet. Kvarlevor av 117 personer har tidigare hittats men 98 personer saknas ännu efter massakern. Elva tidigare poliser i Prijedor har dömts för massakern.

– Det handlar inte om kompletta kroppsdelar men vi ska ta DNA-prover, sade **Lejla Cengic**, talesperson för ICMP, till AFP.

Lejla Cengic sade också att ytterligare en massgrav har hittats, denna gång i Vlasenica i östra Bosnien. Den 12 september hade kvarlevorna av tio personer hittats där ICMP tror att det är bosniska muslimer som dödades år 1992.

Omkring 12 000 personer är fortfarande registrerade som försvunna efter kriget i Bosnien 1992–1995. **||||**

SANNINGSKOMMISSION BILDAD I BOLIVIA

IAHCR, interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter, välkomnade den 14 september att en Sanningskommission har bildats för att utreda grova människorättskränkningar i Bolivia mellan 4 november 1964 och 10 oktober 1982. Ledamöterna i kommissionen, som ska arbeta i två år, inledde sitt arbete på 46-årsdagen av den militärkupp som i augusti 1971 förde **Hugo Banzer** till makten. **||||**

Hugo Banzer

PROTEST. Kvinnor protesterar i Sarajevo den 30 maj 2007 mot att Radovan Stankovic lyckats rymma från ett fängelse i Foca. Han greps igen år 2012 och avtjänar nu ett 20-årigt fängelsestraff för massvåldtäkter och tortyr i Foca 1992.

FOTO: DAMIR SAGOLJ/ REUTERS/TT

Våldtagna väntar ännu

Framsteg har gjorts när det gäller rättvisa för offren för sexuella övergrepp under kriget i Bosnien-Hercegovina men det går alldeles för långsamt varnar Amnesty i en ny rapport.

DEN 12 SEPTEMBER publicerade Amnesty rapporten *We need support, not pity: Last chance for justice for Bosnia's wartime rape survivors* som baseras på två års utredning kring arbetet för de kvinnor som utsattes för sexuella övergrepp under

kriget i Bosnien-Hercegovina 1992–1995. År 2004 inledde Krigsförbrytarkammaren i Bosnien rättsliga processer för krigsförbrytelser. 123 rättegångar kring sexuellt våld har slutförts och i dessa har 134 personer dömts. Ytterligare 200 rättsliga processer har påbörjats. Amnesty konstaterar att det går framåt men varnar för att det går så långsamt att offren fruktar att de flesta förövare aldrig kommer ställas inför rätta då det kommer ta årtionden att slutföra rättegångar.

på rättvisa

Hur många personer som våldtogs under kriget i Bosnien är osäkert men Amnesty har valt siffran 20 000 våldtagna kvinnor och flickor som slagits fast av Europarådet år 2009. Många av kvinnorna spärrades in i "våldtäktsläger" och utsattes där för upprepade övergrepp.

I rapporten påpekas att det uppskattas att omkring 3 000 män och pojkar också utsattes för sexuella övergrepp som fångar i läger och att antalet troligen är högre på grund av stigmat.

Efter Daytonfreden 1995 fick

Bosnien en komplicerad författning där två entiteter; Republika Srpska (RS) och Federationen, har olika lagar. Bosnien är ett av Europas fattigaste länder med skyhögt arbetslöshet och ekonomiskt stöd till offren för sexuellt våld är därför av stor betydelse. I RS utesluts personer som "hjälpde fienden" från ekonomiskt stöd vilket diskriminerar icke-serber. I Federationen har hittills 700 kvinnor och 100 män fått status som civila krigsoffer på grund av att de utsattes för sexuella övergrepp.

I rapporten intervjuas 25 kvinnor som våldtogs under kriget. Många av dem vittnar om sin frustration som "Amra" i Tuzla. Hon har förhört av polis ett antal gånger:

– Jag fick höra att mitt fall skulle vara klart år 2015 men det har inte ens påbörjats. Jag har klagat hos åklagarkontoret men inte ens fått svar. På Facebook kan jag se hur männen som gjorde detta mot mig fortfarande är i frihet i Brčko.

ULF B ANDERSSON

"UNDERSÖK MUNIRS DÖD"

DEN 7 SEPTEMBER var det 13 år sedan **Munir Said Thalib** mördades ombord på ett Garuda-plan på väg från Asien till Nederländerna. Munir var en av Indonesiens mest kända människorättsförsvarare och arbetade för organisationen KontraS. När planet landat i Amsterdam

obducerades kroppen och man fann att Munir hade mördats genom arsenikförgiftning.

Tre anställda vid Garuda har åtalats för mordet men det finns en utbredd misstanke att mordet hade beordrats av krafter inom den indonesiska säkerhetstjänsten.

En oberoende utredning om mordet från 2005 har ännu inte offentliggjorts. Nuvarande presidenten **Joko Widodo** lovade i september 2016 att mordet ska lösas. I augusti slog Högsta domstolen fast att Widodo inte har fått rapporten från 2005 av den tidigare regeringen.

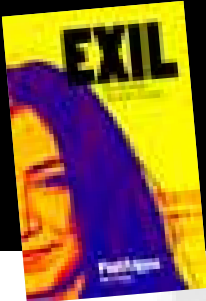
Amnesty International, Human Rights Watch, AHRC och nio andra organisationer krävde den 6 september att en ny oberoende undersökning görs av mordet på Munir och att alla misstänkta ställs inför rätta. **||||**

TYSTNADEN OM HÄNDELSERNA 1965

DEN 9 AUGUSTI krävde Amnesty International att president **Joko Widodo** omedelbart stoppar alla restriktioner för offentliga diskussioner kring händelserna i Indonesien 1965–1966 och börjar lyssna på offren.

Sedan i mars har en rad möten, organiserade av IPT, International Peoples Tribunal, stoppats runt om i Indonesien. Vid möten skulle massmorden på minst en halv miljon påstådda kommunister diskuteras. Widodo har tidigare lovat öppenhet i frågan.

Ännu har ingen ställts till svars för övergreppen. **||||**

Människorättsförsvarare och aktivister utsätts i många länder för en allt hårdare repression. I den nya boken "Exil" (Silc förlag) har Paul Frigyes intervjuat sju aktivister; från Syrien, Eritrea, Kuba, irakiska Kurdistan, Zimbabwe, Jemen och Uzbekistan, som har tvingats lämna sina hemländer men från Sverige fortsätter sitt arbete. Här publicerar vi ett något förkortat utdrag där Pulatjan Ahunov berättar om kampen för demokrati i Uzbekistan.

FOTOGRAFIET NÄRA HJÄRTAT. Pulatjan Ahunov stiger upp i talarstolen i kongressalen den 2 juni 1989 med ett flammande tal mot Uzbekiska kommunistpartiets skönmålning.

PULATJAN AHUNOV

ÅLDER: 54 år

BAKGRUND: Uppvuxen i Uzbekistan. Examen från Lärarhögskolan i Andijan.

YRKE: Lärare i kemi och biologi.

BOR: Helsingborg, Skåne.

FAMILJ: Fru Nasiba, fyra söner, i åldrarna 20, 27, 29, 32 och en 13-årig dotter.

DRIVKRAFT: Viljan att avsluta det man påbörjat.

Tusen och en natts väntan

TEXT OCH FOTO: PAUL FRIGYES

Det finns stunder där historien hänger i luften. När marken försvinner under fötterna och där allt, under ett kort ögonblick, tycks sväva i en tom, ljudlös bubbla. Den 2 juni 1989 var ett sådant ögonblick, när uzbeken Pulatjan Ahunov stod i talarpodiet inför över 2 000 sovjetiska delegater i Kremls kongressal.

Detta var Sovjetstatens första

kongress där oberoende kandidater fick ställa upp som republikernas representanter. Pulatjan Ahunov, den 27-årige uzbeken från Andijan, var en av dem. Under dagen hade talarlistan på kongressen – till Pulatjans ökande frustration – avverkats med välpolerade framträdanden och rapporter från kommunistpartiets delegater. Trots allt tal om reformer, förnyelse och öppenhet följde

talarlistan ett känt mönster av förutsägbara, överslättande uttalanden om ständiga framsteg.

Pulatjan förväntade sig debatt och förändringsvilja och ville själv ruska om kongressledamöterna. Men Uzbekistans talarlistor upprättades av landets kommunistparti, och den färske Ahunov var inte i närheten av att få en tid. Hans anmälan placerades på listan – längst ned.

Men det fanns ändå en liten möjlighet att höras. Delegaterna hade nämligen rätt att gå upp i talarstolen för att under 30 sekunder ta upp en ordningsfråga. Pulatjan begärde ordet och fick kliva upp på podiet. Men i stället för att anmäla en ordningsfråga dundrade han ut i en anklagelseakt mot tillståndet i Uzbekistan.

– Alla prisar framstegen i vårt land. Men det som sägs om Uzbekistan här är rena lögnar, proklamerade han med eld i rösten, och fortsatte med stigande indignation.

Han hann inte långt. Efter 30 sekunder stängdes mikrofonen av och talmannen bad honom lämna podiet. Han var inte på talarlistan för debattinlägg.

– Nej, svarade Pulat. Jag går inte ner förrän jag har fått berätta hur det är.

Männen i presidiet skruvade på sig. Sneglade mot vakterna. Skulle den länge oförskämda uzbeken behöva tvingas bort? Och det var

ju trots allt nya tider. Perestrojka, glasnost – reformer, öppenhet.

Historien hängde i en stor tyst bubbla i luften.

Talmannen Anatolij Lukjanov vände sig till generalsekreteraren Gorbatjov och frågade om uzbeken skulle få fortsätta. Gorbatjov nickade:

– Låt honom tala klart.

Så Pulatjan fortsatte. Han berättade högt och intensivt om armordet, miljöskadorna och rättslösheten.

– Varför får vi inte höra om den katastrofala situationen från våra landsmän?

Den nära två meter långa Pulatjan var som gjord för talarstolen. Han talade kraftfullt, vajade fram och tillbaka med kroppen och betonade viktiga fraser med att nicka bestämt med huvudet.

– De kvinnor som staten tvingar till arbete på bomullsfälten får skador av de bekämpningsmedel som används. 80 procent av kvinnorna i skörden drabbas av anemi senare i livet. Och i vårt lands ledning tillåts inte andra åsikter än de officiella.

Supermakten Sovjets 70-åriga historia skulle snart vara över. Några månader senare skulle Berlinmuren falla.

Bakom ryggen hörde Pulatjan kommentarer om att han skulle sluta prata. Men han fortsatte. Efter en lång uppgörelse med kommunistpartiet – det kändes som närmare tio minuter – fick han en

ny tillsägelse om att sluta. Och så stängdes mikrofonen av en andra gång. Nu tackade Pulatjan för ordet och stegade ner.

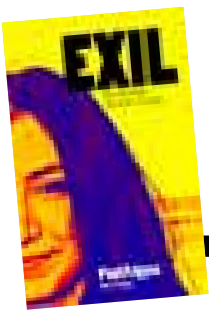
Sådan skoningslös kritik hade aldrig förr hörts i Sovjetunionens kongressal. En annan oberoende kandidat, nobelpristagaren Andrej Sacharov, som ledde en oppositionell grupp i kongressen, gick fram till honom. Sacharov tryckte hans hand, tackade och överlämnade en bunt papper, telegram som han fått från andra missnöjda uzbeker.

– Det är rätt, det är rätt. Behåll ditt mod bara. Din resa har bara börjat, sade Sacharov.

Men kommunistpartiets uzbekiska representanter var rasande över tilltaget. Efter sessionen kallade de till ett krismöte i hallen. Partiets uzbekiske förstesekreterare Rafik Nisjanov kastade ursinniga anklagelser mot Pulatjan, skrek och ifrågasatte vem som gett honom rätten till ett sådant uppträde.

– De väljare jag representerar har gett mig rätten. Och här har alla representanter samma befogenheter, svarade han.

Betongen som täckte den rostiga armeringen i Sovjet hade börjat spricka. När Pulatjan höll sitt anförande hade Ungern redan månaden innan börjat riva ner taggtrådsstängslet mot Österrike. Lite senare, i september samma år, öppnade Ungern formellt gränsen till grannlandet. Östtyskar flydde i tusental till väst. Under hösten hölls demonstrationer i Leipzig under slagordet "Vi är folket!"

➤ År 1989 blev kulmen på en lång uppladdning i öst. Det skulle bli ett av seklets viktigaste år. Och Pulatjan Ahunovs framträdande på folkkongressen var en av de händelser som både förebådade och speglade den nya tid, de attityder och den politik som nu stod för dörren.

Men när frihetens vindar virvlar upp över Uralbergen och sveper ner mot sydost slutar det – som så ofta – med att allt snart åter begravs i sand.

Uzbekistan förvandlades under 1990-talet från en lydig sovjetrepublik till ett envælde under Islam Karimov.

Jag träffar Pulatjan Ahunov en höstdag 2016 i familjens hus i ett villaområde på slätten utanför Helsingborg.

Det är samma månad som *Islam Karimov*, Uzbekistans härskare sedan över ett kvarts sekel, dött.

– Om jag är besviken på utvecklingen efter 80-talet? Jag vet inte om jag hade förväntningar på demokrati. Om Karimov hade jag inga illusioner. Men, tja, man får göra vad man kan. Man gör sin plikt.

Pulatjan bjuder på te och piroger i ett rum vid trädgården, sparsamt möblerad med några soffor, ett bord och en gigantisk äkta orientalisk matta i mitten.

– Första gången jag träffade Islam Karimov var samma kväll som jag gått upp i talarstolen 1989. Han var vårt lands regionchef då.

Karimov hade känt av vindriktningen. 1989 var inget vanligt år.

– Liksom flera andra landsmän gav han mig sitt stöd den kvällen. Efteråt förstod jag att han försökte

använda mig som vapen mot landets förstesekreterare *Nisjanov*. Han hade redan siktet på presidentposten, säger Pulatjan.

I augusti 1991 förklarade Uzbekistan sig som självständig nation och efter ett val i december blev Karimov president, som företrädare för NDPU, som var en ombildning av kommunistpartiet.

Pulatjan Ahunov var en frukt av den våg av demokratisering som under 80-talet spridit sig i Sovjetriket. Islam Karimov var hans motsats, en man i de anonyma partitjänstemännens led som i omvälvningens tid trädde fram som den arketypiske diktatorn. En paranoid maktspeglare, vaksam, målmedveten, alltid beredd att gå ett steg längre än andra för att nå och befästa den egna positionen.

Diktatorn och oppositionsmannen.

De skulle snart bli härskaren och fången.

Först hösten 2016 tog Islam Karimovs epok slut. Hans arv blev en tragedi, hans vandelen alltmer ensam, destruktiv kamp mot omgivningen.

Human Rights Watch skriver om hur tusentals politiska fångar fortfarande dväls i Uzbekistans fängelser, om utbredd tortyr, om regelbundna trakasserier mot människorättsaktivister och medlemmar i oppositionella partier, och förföljelser av de muslimer och

kristna som utövar sin religion utanför de strikt kontrollerade samfundet. Och – inte minst – tvångsarbete som miljoner tvingas utföra på bomullsfälten.

Sådant var Karimovs rike. 27 år, kantade av ständiga utrensningar, där han till och med satte sin dotter i husarrest 2014.

Till slut drabbades härskaren av en stroke och begravdes den 3 september 2016. Kroppen flögs från huvudstaden Tasjkent till

sista vilan i hemstaden Samarkand. Samarkand? Finns det verkligen? Ligger inte staden bara i litteraturen?

Låt oss för ett ögonblick backa in i berättelsens och drömmarnas värld.

För Europas bild av denna okända del av orienten är färgad av de litterära bilderna från Tusen och en natt, vars måleriska inledning ger en bild av ett rike som knöts samman av sidenvägen, där varor mellan Europa och östra Asien i århundraden fördes fram.

Här träder ett drömmarnas land fram, där bazarer dignar av kryddor och mattor, med ökenfärder på kameler till städer med vitala marknadsplatser, där mystiska damer med mörka ögon skälmskt försvinner i trånga gränder. Vad mer? Flykter genom kristallklara nätter från grymma rövare med dekorerade knivar.

Dagens Uzbekistan var länge ett område som ingick i det persiska

riket, med Kysyl Kum-öknen i mitten, Aralsjön i nordväst och den tätbefolkade Ferganadalen i öst. Området införlivades med Ryssland i slutet av 1800-talet och blev sovjetrepublik 1924.

– Kniven är viktig i vår kultur. Många män bär dekorerade knivar i bältet än idag förklarar Pulatjan och ger mig en kniv med dekorerad slida och ett blänkande blad med vass egg.

Vardagen för 55-årige Pulat Ahunov år 2017 är långt ifrån både drömmarnas Samarkand och mardrömmarnas Uzbekistan. Han försörjer sig med arbete på ICA:s lager i Helsingborg, är gift och har en prydlig villa i Bårslöv samt barn som arbetar och studerar på universitet. När jag först möter honom leker han med barnbarnen på en lekplats utanför hemmet. Han har varm och fast blick, stegar framåt med långa fasta kliv. När han talar går han ofta upp i ton mot slutet av meningarna, liksom för att betona och vädja om förståelse för det självklara i vad han säger.

Och så har han det där kroppspråket med otåligt vajande överkropp.

Idag är han ordförande i sverigebaserade Association Central Asia, som jobbar för att stödja mänskliga rättigheter och främja demokratin i Centralasien, han är grundare av en stiftelse för att bekämpa korruption i Uzbekistan och är alltså vice ordförande i Birlik, ”Enhet”, det numera förbjudna oppositionspartiet som han var med om att grunda 1988. Han framträder i intervjuer

och träffar kollegor och politiker för att tala för behovet av internationella påtryckningar. Håller sig uppdaterad genom kollegor och de nyhetssajter som skriver om hemlandet. Ibland reser han till Bryssel och möter EU-representanter.

– Det är vad man måste göra. Hålla frågan om demokrati levande i utlandet. För ledarna i Uzbekistan bryr sig om omvärlden, de har handelsavtal de inte vill störa. USA har haft en flygbas i Uzbekistan och flera västländer har använt landets baser för operationer i Afghanistan.

Uzbekistan blev en – något obekvämt – allierad i kampen mot terrorismen.

Pulatjan Ahunovs egen väg mot politiken var lång. Och han var inte alltid oppositionell.

– Jag växte upp i staden Shakhrikhan i Ferganadalen. Som barn var jag pionjär i de unga kommunisternas organisation Komso-mol, det var obligatoriskt.

Hans far, kommunaltjänsteman och kolchos-

ordförande, hade stridit för Sovjet i Europa under andra världskriget. Familjen var i hög grad formad av en sovjetisk samhörighet.

– Huvudsakligen trodde man ju på den officiella verklighetsbilden, att Sovjet stod för bra saker. Det var självklart.

Pulatjan utbildade sig till lärare i kemi och biologi och undervisade i staden Andijan fem år från 1979.

Men när han hade påbörjat sin militärtjänst som sjukvårdare 1984 i Ryssland inträffade en händelse som blev en vändpunkt – moraliskt och politiskt.

Pulat tjänstgjorde på ett militär-sjukhus i Togliatti, en bit från den ryska staden Samara – och under några dagar hade förläggningarna besök av äldre soldater som rekryterade frivilliga för tjänst i krigets Afghanistan.

Han minns den dag hans verklighetsbild började rämna. Ett militärt befäl inkvarterades i sjukvårdslokalerna och de två männen tillbringade kvällen med en måltid och en flaska vodka. Pulatjan undrade om han själv borde resa till Afghanistan och hjälpa till. Men redan efter något glas blev den tio år äldre mannen frispråkig.

Det han berättade var oväntat. ”Allt tal om att vi kämpar för

internationell solidaritet är rent skitsnack”, förklarade han cyniskt.

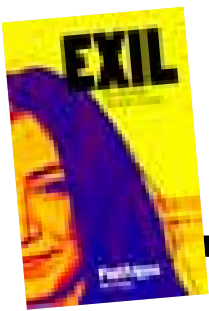
Mannen berättade utförligt om den hopplösa

kampen, om folkets motvilja mot Sovjets närvaro i det som alltmer avtecknade sig som Sovjets sista stora och tröstlösa närvaro i det muslimska grannlandet i söder. Mannen vittnade om ett Afghanistanprojekt som var dömt att misslyckas, och vars försvarare bara var rena hycklare.

I takt med att männen talade och läkarspriten i flaskan på bordet ➤

”Efteråt förstod jag att han försökte använda mig som vapen mot landets förstesekreterare Nisjanov.”

”Huvudsakligen trodde man ju på den officiella verklighetsbilden, att Sovjet stod för bra saker.”

➤ tog slut hade Pulats verklighetsbild fått en törn som skulle förändra honom för alltid.

– Det var en chock för mig. Ett uppvaknande. Och jag började förstå att sanningen om politiken inte stämde med de officiella budskapen.

När Pulat efter militärtjänsten återvände till läraryrket i hemlandet hade han också utvecklat nya idéer om undervisningen. Gorbatsjov hade tillträtt 1985 och med honom spred sig snabbt en ny syn på kritiskt tänkande i Sovjetriket. Pulat anammade det snabbt.

Han tjänstgjorde på ”Skola nummer 4 Vladimir Majakovskij” i staden Shakhrikhan och experimenterade med nya metoder, med interaktivt lärande, dialog med elever och aktivt ifrågasättande av läroböcker.

– Den demokratiska vågen svepte över hela samhället. Förändringarna skedde överallt och jag var entusiastisk.

När en ny rektor skulle utses krävde Pulat att flera olika kandidater skulle presentera sina visioner för skolan och sedan utses med val. Efter att hans förslag vunnit i en omröstning gick frågan vidare upp till provinsledningen där den också bifölls.

Pulats engagemang ledde honom vidare, steg för steg. Han utsågs till lokal Komsomolledare och

representant för uppfostringsfrågor 1987. När det i september 1988 var dags för elevernas obligatoriska arbete med bomullssplockning på fälten – det som var Uzbekistans stora exportprodukt – organiserade han en omröstning hos eleverna om tjänstgöringen, ett initiativ som gav genklang ända i Moskvans tidningar.

– Den kommenderade bomullssplockningen hade reducerat oss till ett råvarulager och ren slavrepublik, säger han.

År 1988 var han så med om att starta intresseorganisationen Birlik. Det som 1991 skulle bli det första oberoende partiet i Uzbekistan var till en början en miljörelse med målet att bevara den hotade Aralsjön i landets nordvästra del.

– Till en början ville ingen ha en politisk prägel på Birlik, det var för utmanande. Men 1989 breddades organisationen och började verka för självständighet från

Sovjet. Det var ett stort steg.

Under 1989 kunde Birlik samla tiotusentals deltagare i demonstrationer. Pulat, som då var vice ordförande i rörelsen, var friskspråkig och valdes att representera landet i Högsta Sovjet, där han verkade som oberoende kandidat 1989-1991.

Under denna tid spelade utvecklingen och demonstrationerna i Östeuropa stor roll även för Uzbekistan.

– Vi såg hur balterna gick fram för att skapa ökat handelsutrym-

me. Deras arbete var systematiskt, metodiskt och envist. Som när Vytautas Landsbergis och Sajudisrörelsen i Litauen krävde faktaundersökning om Molotov-Ribbentropakten. Det var inspirerande.

Fån mars 1989 blev Pulatjans resor till Moskva många. I politikens fond fanns redan då ständigt Islam Karimov. En man vars ambitioner och karaktärsdrag tidigt var synliga för de som hade med honom att göra. Han var motståndare till att utropa Uzbekistan som självständig nation, men när vinden slog om och självständigheten nalkades stod han främst i ledet.

– Han var en produkt av sovjet-systemet, och mästare på själva maktspelet.

Efter självständigheten 1991 kunde Karimov spela ut Ryssland, västvärlden och Kina mot varandra för att stärka sin internationella position. På hemmaplan gjordes presidentmakten starkare och de dömande och lagstiftande organen underordnades denna. Varje hot från lokala klaner, från islamister och oppositionella demokrater avvärjdes med skärpt kontroll.

Som politiker hade Pulatjan vanan att ständigt ställa envisa frågor och resa krav på ledningen i parlamentet. Karimov ansträngde sig också vid flera tillfällen för att få den unge aktivisten på sin sida i Moskva. Under det tidiga 90-talet hade Uzbekistan fått tre oberoende partier, det aktivistiska Birlik och den mer parlamentariskt inriktade utbrytaren Erk (Frihet), samt IRP, det islamska renässanspartiet. I

början av decenniet hade Birlik up emot en halv miljon medlemmar.

– Erk var mer nationalistiskt inriktat. Vi ville i första hand ha demokrati, och i andra hand självständighet, inte minst för att Ryssland var mer demokratiskt än Uzbekistan. Dessutom framstod Karimov, landets ledare, som en ren stalinist.

Efter Sovjetunionens fall kom religionen alltmer att fylla det mentala vakuum som uppstått i Uzbekistan. I Namangan-regionen, där forna Afghanistan-veteraner och religiösa ledare i praktiken styrde, blev islamisterna särskilt aktiva. Nu inriktade sig Karimov allt tydligare på att oskadliggöra varje oppositionell rörelse.

Vid en flygplats sommaren 1992 misshandlades Pulatjan Ahunov av okända män med järnbatonger. Därpå följde arrestering, med anklagelser för om att han mobiliserat olagliga demonstrationer. Pulatjan dömdes till tre års fängelse.

Han fördes till Kyzyl-Tepalägrät i öknen. Där fick han arbeta med tillverkning av tegelstenar tolv timmar per dygn. Livet i fängelse medförde hårt grovarbete, dålig mat och ständiga umbäranden som också gjorde att Pulatjan insjuknade i tuberkulos.

Medfångarna var mestadels vanliga kriminella. De visade honom respekt för hans bakgrund, och han fick hjälpa dem att skriva strafföverklaganden till ledningen.

Under tiden hade Pulatjan dock blivit internationellt känd. När han hungerstrejkade i fängelset ledde det till att flera internationellt

respekterade namn, som *François Mitterrand* och *Boris Jeltsin*, och människorättsorganisationer protesterade mot hans straff.

I november 1994 släpptes han så fri.

– När jag kom ut hade samhället förändrats. 1994 förbjöds Birlik att verka i landet och Karimov hade tagit ett fast grepp om all politisk verksamhet.

Aktivister som jag kände nära hade blivit utsatta för misshandel, mordförsök och bilbomber. Det var omöjligt att verka politiskt. Jag var tvungen att ta med familjen och fly till Moskva.

Exilen i Moskva blev en tillvaro med fortsatt kamp för Birlik, med möten, planer och strategier. Han hade kontakt med Amnesty International, och Human Rights Watch ordnade ett skyddat boende för familjen.

Aktivisten var obruten, men nu också jagad.

En ny attack mot honom ställde saken på sin spets. Han fick ett tips om att uzbekiska poliser som skickades till Moskva hade planer på att stoppa aktivisterna i Moskva genom att tvinga dem till Uzbekistan. När han en kväll var på hemväg vid tunnelbanestationen Prospekt Mira möttes han av två män.

– De ville ta mig till polisen och arrangera papper för att föra mig till Uzbekistan.

Men Pulat vägrade. När en rysk polis kom till platsen visade Pulat

dokument han fått från president Jeltsins departement som legitimerade hans verksamhet.

– Tar du in mig så råkar du själv illa ut, sade Pulat till polisen.

Han slapp iväg. Men förstod samtidigt att klockan var slagen. Han ringde Amnesty International, som ordnade ett skyddat korttidsbo-

ende. Efter att ha kontaktat Sveriges ambassad kunde han i augusti 1995 resa till Stockholm.

/.../

Pulatjan har offrat mycket för sin strävan efter ett öppnare Uzbekistan. Men han ser inte envishet som ett framträdande drag hos sig själv.

– Nej, jag kan byta åsikt om jag får bra argument för att jag är på fel väg. Men jag är kanske romantiskt naiv. Framför allt vill jag avsluta det jag har börjat. Och jag är nog i grunden optimistisk. Det går att förändra samhället.

När Karimov till slut dog hade Pulatjan dubbla känslor:

– Å ena sidan kände jag besvikelse över att han aldrig ställdes till svars för allt han gjort mot folket. Å andra sidan innebar det ett hopp om förändring till det bättre, och en möjlighet för mig att få komma tillbaka och arbeta politiskt i Uzbekistan. Men hoppet inom mig och verkligheten... ja, det är olika dimensioner. ■■■

AMNESTYS SISTA RÅDSMÖTE

Den 11-15 augusti samlades Amnesty International för sista gången till ICM, internationellt rådsmöte. Nu blir det ett stående Global Assembly (GA) som ska fatta de gemensamma besluten.

TEXT: ULF B ANDERSSON

Delegationer från Amnesty Internationals närmare 60 sektioner och sex strukturer samlades i augusti i Italiens huvudstad Rom för att välja ny internationell styrelse och ta ställning till förslag om både nya arbetsområden och preciseringar i den interna styrningen av organisationen. Det viktigaste beslutet var att den styrmodell Amnesty hittills har haft nu avskaffas. Vartannat år har delegationer från sektioner och strukturer samlats för att fatta gemensamma beslut. Antal röster har baserats på antalet medlemmar i respektive land. Totalt har Amnesty drygt 1,6 miljoner medlemmar.

Amnestysektionen i Sverige med sina 98 645 medlemmar och Nederländerna med 250 521 medlemmar har till exempel haft sex röstberättigade delegater på ICM. Hongkong med 275 medlemmar och Ungern med 540 medlemmar har haft två röster. Efter utredningar i flera år, som har inneburit livliga diskussioner inom Amnestystyrelsen, fattades på ICM beslut om en ny styrmodell.

Amnesty kommer att ha ett Global Assembly, GA, som blir en stående struktur där årliga möten ska hållas. GA kan också vid behov ha digitala möten för att fatta beslut. Representationen vid GA kommer

bli enligt samma modell som FN tillämpar. Där har Nauru med 13 000 invånare lika stort inflytande som Folkrepubliken Kina med nästan 1,4 miljarder invånare.

– Många, framförallt mindre, amnestysektioner har ju ansett att det är mer rättvist med ett system ”en sektion-en röst”, förklarar Tora Törnquist. Vi hade lagt fram ett förslag där antal röster fortfarande skulle baseras på hur många individer man representerar men det fick inte tillräckligt stöd.

Den svenska delegationen lade därför ned sin röst vid ICM i frågan om rösträtten vid GA.

– Trots detta tycker jag att det är fantastiskt att vi efter flera år har lyckats fatta det här beslutet om omvälvande förändringar i interndemokratien, säger Tora Törnquist. Jag tror att det blir en effektivare och modernare organisation.

Även om varje land kommer ha en röst vid GA kommer delegationen vid de årliga fysiska mötena bestå av tre personer; ordförande, generalsekreterare och en tredje person. Mångfald i form av kön och ålder betonas. Det innebär att den tredje personen från Sverige nästa år bör bli en man.

En förberedande kommitté kommer att

SISTA ICM. Den svenska delegationen under en paus i förhandlingarna: Anna Lindfors, generalsekreterare, Tora Törnquist, ordförande, Lars Gäfvert, styrelsen, Anders Hällbom, styrelseledamot, Peter Kvist, avdelningschef och Mårten Rosander, kassör.

FOTO: PRIVAT

ges vidsträckt makt att bestämma vilka motioner som ska tas upp vid GA. Om ett land sedan är missnöjd med att en motion stoppas kan landet begära att ga röstar om den ska tillåtas. Nationella kontor, som finns i länder utan sektioner eller strukturer och leds av anställda, kommer inte ha rösträtt men däremot motionsrätt.

– Det är viktigt att anställda inte får för mycket makt, säger Tora Törnquist. Nu kan det ju ändå tänkas att ett kontor lägger en motion baserad på vad medlemmar och aktivister i det landet tycker. Från svenska delegationen är vi dock nöjda med att vi i de nya stadgarna har fått in en skrivning om att makten inom Amnesty utgår från de individer som utgör rörelsen.

År 2007 antog Amnesty efter uppslittande diskussioner en abortpolicy som kräver avkriminalisering av abort och som ett minimum kräver att tillgång till abort säkerställs för varje kvinna som blivit gravid till följd av våldtäkt eller incest, eller då graviditeten utgör en fara för kvinnans liv eller riskerar att allvarligt skada hennes hälsa, eller då fostret ej är livsdugligt.

Tio år senare har ICM efter förslag från Sverige och en rad andra sektioner gett

internationella styrelsen uppdrag att utforma en ny policy.

– Det här kändes väldigt skönt, säger Tora Törnquist. Jag tror att den nya policyn kommer att bli att vi förespråkar att personer själva ska ha rätt att välja abort.

Bland övriga frågor som behandlades på ICM var frågan om en narkotikapolicy där styrelsen utifrån en tidigare utredning från Internationella sekretariatet ska utforma policyn som sedan ska ut på konsultation.

Tror du att detta kommer landa i att Amnesty förespråkar avkriminalisering av till exempel narkotikainnehav för eget bruk? Riskerar det att bli en ny strid som policyn om sexarbetsares rättigheter?

– Jag hoppas inte det men det återstår att se. Det här är en svår fråga, svarar Tora Törnquist. Var ska gränsdragningen gå? Vi har ju varit kritiska mot den tidigare utredningen där det handlade en del om individens frihet gentemot staten.

Bland andra frågor som togs upp på ICM och som Amnesty nu ska utreda eller arbeta med finns militära ockupationer, demokratiska val och klimatförändringarnas påverkan på mänskliga rättigheter. ■■■

LIBANON

HUVUDSTAD:
Beirut.

POLITIK: En överenskommelse från 1943 delar makten mellan landets 17 religiösa/etniska grupper. 1975–1990 pågick ett inbördeskrig. Syrien utövade sedan en de facto-kontroll över landet fram till uttåget 2005. Det uppskattas att 1,5 flyktingar från Syrien har sökt sig till Libanon sedan 2011.

YTA: 10 452 km²
(Sverige:
449 964 km²)

BEFOLKNING:
6 miljoner.

AMNESTY I VÄRLDEN

Sedan år 2011 har Amnestys Internationella sekretariat omorganiserats och nu arbetar ungefär hälften av de cirka 600 anställda på kontoret i London medan resterande finns på de regionala kontoren.

På Amnestys nya kontor i Beirut

De senaste åren har Amnesty International utlokaliserat sitt internationella sekretariat till regionala kontor. Ett av de nya kontoren finns i Beirut.

TEXT: JENNY GUSTAFSSON FOTO: ALIA HAJU

Direkt innanför dörren möter blicken en flock fåglar, som lyfter mot himlen från ett taggtrådsstängsel. De är målade på väggen, i Amnestys gult och svart. På en annan vägg står ord som "yttrandefrihet" och "försvinnanden", skrivna tvärs över en stor världskarta.

Annars är de vita väggarna tomma. Skrivbord står hopställda med datorskärmar och tangentbord; här och var sitter personer och arbetar. Men många platser är fortfarande tomma. Kontoret, på högsta våningen i ett hus i centrala delen av Libanons huvudstad Beirut, är en av flera nya regionala Amnesty-hubbar som öppnat runtom i världen.

– Amnesty har bestämt sig för att ta sig närmare världen. Att flytta arbetet närmare de ställen där många människorättsbrott sker, säger **Tarek Wheibi**, som jobbar med Beirut-kontorets kommunikation.

Tidigare jobbade han för Röda korset och FN:s flyktinginsats i Libanon och är som de flesta på kontoret ny.

– Tidigare var alla som jobbade med utredningar och information baserade på Amnestys internationella sekretariat i London, oavsett vilket land och vilken fråga de jobbade med, säger han.

Tarek Wheibi

Nu har allt det förändrats. För första gången i organisationens historia sker nu både kampanjer och utredningsarbete på regionala kontor runtom i världen, som öppnats under de senaste åren. Beirut är ett av dem, tillsammans

med städer som Nairobi, Bangkok, Dakar, Genève och Mexico City.

Det var år 2010 som **Salil Shetty**, organisationens generalsekreterare, satte igång processen. Tanken var att det enda sättet Amnesty kunde påverka världen mer var att bli en riktigt global rörelse.

– Det gör stor skillnad för oss att få denna nya roll. Vi hade fler begränsningar förut, nu kan vi styra vårt eget arbete bättre, säger

Mazen Jaber, som arbetat på Beirut-kontoret i nio år.

Tidigare drev Beirut-kontoret främst lokala kampanjer och utbildade om mänskliga rättigheter. En anonym skylt hängde på utsidan av den byggnad där kontoret var inrymt, med endast några få anställda.

Det nya regionala kontoret är stort och tar upp nästan en hel våning. Bakom en av datorerna sitter **Leen Hashem**, en tredjedel av teamet som bevakar Syrien. Hon själv driver kampanjarbetet, och samarbetar med en utredare och en person som assisterar dem båda.

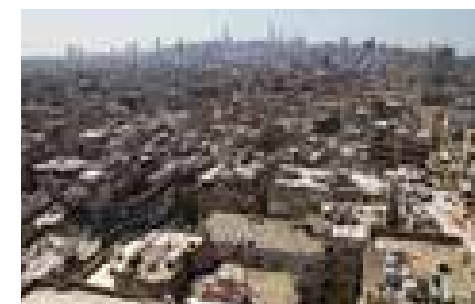

Leen Hashem

– Det gör skillnad förstås, att ha flyttat närmare. Det blir alltid avlägset då frågorna drivs på ett huvudkontor långt borta. Vi har en annan kunskap här, en politisk och

historisk närhet, säger hon.

Även om den libanesiska huvudstaden lyckats hålla ett relativt avstånd till konflikten i Syrien så utgör erfarenheterna av krig en del av människors vardag. Libanon gick igenom ett långt inbördeskrig mellan 1975 och 1990 och har sedan dess levt med återkommande politiska oroligheter. År 2006 tvingades över en miljon på flykt under det

HUVUDSTAD. Tvåmiljonersstaden Beirut.

NYCKELORD. På världskartan står det skrivet "yttrandefrihet" och "försvinnanden".

”Det är viktigt att inte blåsa upp en specifik incident, då är det som att allt annat var okej.”

- en månad långa kriget med Israel.
- Jag kommer från Dahiye i södra Beirut, som förstördes i bombningarna 2006. Jag vet skräcken och rädslan av krig, jag har känt den själv, säger Leen Hashem.
 - Samtidigt ser jag på situationen i Syrien väldigt pragmatiskt, fortsätter hon. Hur det handlar om olika allianser och uppgörelser, där alla skapar sina egna sanningar. Jag fokuserar på det, för på en rent existentiell nivå går krig inte att förstå.

Tillsammans med de andra i Syrien-gruppen jobbade hon med den stora rapporten Amnesty gav ut i februari om massavrättningarna i Saydnaya-fängelset. Under fem års tid, från 2011, hängdes så många som 13 000 människor i hemlighet, de flesta av dem civila som tagits till fånga av regimen. Arbetet med materialet tog ett år. 84 vittnen, både före detta fångar och anställda på fängelset, intervjuades – varje person flera gånger, för att jämföra de olika berättelserna. En av personerna som gav vittnesmål var en ung syrisk man som nu lever i Sverige.

– Efter att rapporten kommit ut fick vi en

JEMEN. ”Jag kommer fokusera på kriser, framförallt situationen i Jemen. Men det blir svårt i och med att vi inte kan ta oss dit,” säger Ben Walsby.

enorm respons. Mängder av personer hörde av sig, framförallt släktingar som undrade om vi visste något om deras försvunna familjemedlemmar, berättar Leen Hashem. Beirut-kontoret jobbar med en rad olika frågor, allt från övergrepp i konflikterna i Syrien och Irak till orättfärdiga fängslanden och förtryck i Saudiarabien eller Bahrain. En del frågor får mycket uppmärksamhet, andra är svårare att lyfta.

Bakom ett annat bord står strofen ”Förbanna inte mörkret, tänd ett ljus i stället” skriven med kalligrafi på väggen. Där sitter Ben Walsby, som efter många års arbete i Irak, Sudan och Afghanistan anslutit sig till kontoret i Beirut.

– Jag kommer fokusera på kriser, framförallt situationen i Jemen. Men det blir svårt i och med att vi inte kan ta oss dit. Det är alltid väldigt annorlunda om du kan vara på plats. Du lär känna livet bättre och får mer tillgång till information, säger han.

För bara någon vecka sedan kom han tillbaka från det tidigare IS-kontrollerade Raqqa i norra Syrien och under våren var han i irakiska Mosul, för att utreda hur civila drabbats i stridigheterna om kontroll över staden.

– Berättelserna tog aldrig slut, varken i Mosul eller Raqqa. Vi var tvungna att fråga människor, ”var kommer ni ifrån?” och säga nej om de inte var exakt dem vi sökte, berättar Ben Walsby.

I Mosul hade nästan en miljon människor tvingats på flykt. Rapporten som Ben Walsby var med och tog fram beskrev situationen för civila.

– Media talade nästan bara om bombningen av Al-Jadida-området, där flera hundra personer dog. Men vi tog upp alla andra, små incidenter också, som dödade kanske fyra-fem människor. Det är viktigt att inte blåsa upp en specifik incident, då är det som att allt annat var okej, säger han.

Kriser kan vara både svårare och enklare att arbeta i, säger Ben Walsby. Det är svårare att verifiera information och berättelser från

människor i chock men samtidigt finns det ofta en större, tillfällig, öppenhet menar han:

– Den vanliga kontrollen från regimen är inte lika stark, så det är enklare att få tillgång till båda sidor. I Mosul till exempel kunde vi tala fritt med FN-personal, vapenexperter, säkerhetspersonal och väldigt många civila. Det är ett privilegium att människor anförtror sig till oss. Vi kan inte erbjuda dem något, ändå berättar de det viktigaste som hänt i deras liv.

När alla skrivborden fyllts kommer Beirut-kontoret ha många fulltalliga team. Ett för Irak, ett annat för Syrien, ytterligare ett för Saudiarabien, och så flera som ansvarar för två eller tre länder. Länderna i Nordafrika täcks av ett kontor i Tunisien, och situationen i Israel och Palestina av personer i östra Jerusalem. Libanon och Israel ligger officiellt i konflikt med varandra sedan 1948, och för någon i Beirut är det olagligt att ha relationer med Israel.

– Jag kan till exempel inte ringa dem för att fråga något. Så allt arbete går genom

London. Dessutom skulle det inte gå ur neutralitetssynpunkt att ha någon från Libanon som jobbar med Israel och Palestina, säger Tarek Wheibi.

Tystnaden på kontoret blandas med knappandet på tangenter, och då och då av småprat från olika hörn. Leen Hashem tittar på vad som skrivits om en incident som hänt i Libanon, där fyra syriska flyktingar avlidit i den libanesiska arméns förvar. Ben Walsby går igenom materialet han fick med sig från Raqqa. Tarek Wheibi har stannat till vid ett skrivbord, som kommunikationsansvarig arbetar han nära med alla på kontoret.

– Jag tror att vi kommer göra ett bra jobb här, säger Tarek Wheibi. Det är bra att de som jobbar med frågorna lever i regionen. Men det blir också en mer krass, realistisk, syn på vad som är möjligt. Färre stora drömmar. Ändå tror jag på det vi gör i ett längre perspektiv. En gång kommer allt som sker idag att ta slut, och då kommer vårt arbete visa sig vara viktigt. ■■■

ANSLAGSTAVLA.
Blandade budskap.

Amnesty minns Hans Alfredson

HUMORGENIET HANS ALFREDSON (1931–2017) har gått ur tiden. Genom en kombination av allvar och skrott bidrog Hans Alfredson och Tage Danielsson till att nå ut med Amnestys arbete till en bredare publik, och tillsammans lade de grunden för den svenska sektionens biståndsverksamhet, Amnestyfonden.

”Hans Alfredson har haft en väldigt stor betydelse för Amnestyfonden, ja för hela Amnesty-rörelsen, säger *Gunilla Odin*, som sedan länge ansvarar för Amnestyfondens arbete.

Det var år 1966, två år efter att den svenska Amnestysektionen bildades, som Hasse och *Tage Danielsson* genom intäkterna från revyn ”Å vilken härlig fred!” lade grundplåten till Svenska Amnestys biståndsverksamhet. I dag, drygt

sektionen välkänd i internationella Amnestysammanhang.

I början gick stödet från Amnestyfonden direkt till enskilda fångfall, där Amnestygrupperna kunde ansöka om pengar för att hjälpa ”sina” fångar och deras familjer med till exempel skolvärdigheter, mediciner och rättegångskostnader.

Hans Alfredson var också själv en engagerad gruppmedlem. Tillsammans med bland andra hustrun *Gunilla Alfredson*, *Tage* och *Märta-Stina Danielsson*, *Gösta Ekman* och

Bosansky i Tjeckoslovakien, som uppmärksammas i en artikel i Expressen den 4 september 1966. Reportern beskriver också hur duon ”Hasseåtage” har resonerat innan de började samla in pengar i samband med ”Å vilken härlig fred!”-föreställningarna: Hasse Alfredson ger en replik ur föreställningen: – *Ord är nog bra, Frippe Johansson. Men pengar smäller högre.*”

Marianne Eyre, själv årsbarn med Hans Alfredson, tycker inte att Hasse och Tage gjorde en grej av att de var kända, men att den status som de hade i samhället var något som gagnade Amnesty.

– Hasse och Tage betydde så mycket under åren på 60- och 70-talet, de berikade verkligen vårt kulturliv. I deras monologer var det alltid något som hänsyftade på mänskliga rättigheter och rättvisa i världen, säger hon.

Marianne Eyre beskriver tidsperioden som en infekterad tid med apartheid i Sydafrika och Sydvästafrika (nuvarande Namibia), militärkuppen i Chile år 1973 och Francoregimen i Spanien. Men Hans Alfredson och Tage Danielsson väjde inte för att göra humor av mörka ämnen. Tvärtom. Ett lysande exempel är sketchen ”Släpp lös Gonzales” (<https://www.oppetarkiv.se/video/8140479/svenska-nojen>), som ursprungligen skrevs för ”Å vilken härlig fred!”. Just Franco är temat för sketchen och Hans

Alfredsons och *Thommy Berggrens* rollkaraktärer beskriver på ett dråpligt sätt hur Amnestys brev till diktatorn till slut får honom att frigge den politiske fången *Gonzales*.

Marianne Eyre säger att hon kan bli full i skrott bara hon tänker på Hasse och Tage:

– Jag minns hur man skrattade så att hela hjärtat var med.

Genom Hasse och Tages stora popularitet kunde de också nå ut med människorättsengage-

manget till en bredare publik. En person som upptäckte Amnesty tack vare Hasse och Tage är *Brita Grundin*. En kväll år 1968 gick hon med sin man för att se föreställningen ”Å vilken härlig fred!” på Länsteatern i Linköping.

– Då kände jag inte alls till organisationen. Men skådespelarna berättade om Amnestys arbete i pausen och då kände jag ögonblickligen att *Det här vill jag jobba för*, säger hon.

Dagen efter att hon sett föreställningen betalade Brita in medlemsavgiften och bildade

strax därefter en Amnestygrupp. Sedan dess har Brita Grundin, idag 90 år, varit djupt engagerad i organisationen och hon är för närvarande i full gång med planeringen av ett seminarium i Stockholm den 10 oktober om dödsstraffet.

Hans Alfredson är saknad av många, men hans insatser för Amnesty lever kvar.

– Det finns inte en gång då vi presenterar Amnestyfonden utan att nämna Hasse och Tage, säger *Gunilla Odin*.

VERA HÄGGBLUM

SAKNAD.
Hans Alfredson
på Fjällgatan på
Söder i Stockholm
1 december 1997.

FOTO: JONAS LEMBERG/TT

”Jag minns hur man skrattade så att hela hjärtat var med.”

50 år senare, betalas miljontals kronor ur Amnestyfonden ut för att stötta människor som har fått sina rättigheter kränkta.

– Hasse och Tage har blivit symboler för Fonden. Grundplåten på 13 720 kronor var kanske inte så stor, men den har fått en enorm effekt. Om de inte hade bildat stiftelsen Amnestyfonden hade nog biståndet försvunnit, säger *Gunilla Odin*, som också menar att Fonden har gjort den svenska

Lennart Aspegren bildade han år 1964 den legendariska grupp 50. Gruppen tog sig under åren an ett stort antal fall, där ett av de mest kända kanske är *Kim Dae-jung* från Sydkorea, som sedermera blev både Sydkoreas president (1998–2003) och Nobelpristagare (2000).

– Det var väldigt duktiga människor om ingick i gruppen, säger *Marianne Eyre*, som tidigt blev ansvarig för det dagliga arbetet med Amnestyfonden.

Ett av grupp 50:s första fall var den katolske biskopen *Vojtech*

STÖDET. Manifestation efter kuppförsöket i juli 2016.

”Jag kan inte se något alternativ till Erdoğan”

MÖRKRET BREDER UT SIG ÖVER TURKIET genom president Recep Tayyip Erdoğans agerande och övergrepp. Men varifrån kommer Erdoğans stora makthunger och varför har han fortfarande miljontals sympatisörer? Journalisten Çiğdem Akyol har skrivit den första biografien om Erdoğan på svenska.

TURKIETS PRESIDENT

Recep Tayyip Erdoğan lurade oss alla med sin liberala mask. Demokratiseringsreformerna han genomdrev under mitten av 00-talet var visserligen nyttiga för samhället, men tjänade framför allt Erdoğans egna maktambitioner. Med uppbackning av EU lyckades han minska militärens odemokratiska inflytande över landets politik. Efter det stod Erdoğan ensam kvar som en betydligt starkare herre på täppan. Då återvände snart hans gamla jag igen, i form av en mycket strategisk och äregirig man – med gränslös makthunger. Så ser några av slutsatserna ut som den tysk-turkiska journalisten Çiğdem Akyol drar i sin bok ”Erdoğan – En biografi”, som nu

getts ut på svenska av Historiska Media.

– Erdoğanns mask har fallit allt längre ner efter varje val han vunnit. Han visade sitt rätta ansikte under Gezi protesterna i Istanbul 2013 och det var första gången EU såg att han inte är så liberal som man hade trott, berättade Çiğdem Akyol för Amnesty Press, när hon besökte Stockholm i september med anledning av boksläppet.

Çiğdem Akyol är född i Tyskland av kurdiska föräldrar från Erzincan i sydöstra Turkiet. Sitt specialintresse för Turkiet fick hon under arbetet som korrespondent i Istanbul för en österrikisk nyhetsbyrå under de oroliga åren 2013–2016. Under den tidsperioden har presidenten inte velat träffas för en inter-

vju till biografien. Çiğdem Akyol har därför behövt förlita sig på äldre biografier och genom att tala med ett 50-tal insatta personer.

Resonemanget om att Erdoğan ska ha burit en liberal mask har förstås redan hörts otaliga gånger i samtidsdebatten om Turkiet. Çiğdem Akyol ägnar dock ordentligt med plats i boken åt att även berätta om Erdoğans bakgrund och uppväxt i Istanbul bland de ”svarta turkarna”, som landets underklass av fattiga, religiösa och konservativa sunnimuslimer ofta kallas. Denna bakgrund har varit ett av de viktigaste budskapen Erdoğan fört ut för att kunna mobilisera politiskt stöd från människor i samma underklass.

– Han har rötterna bland de svarta turkarna och är en konservativ sunnimuslim, likt folkmajoriteten. Han är en underdog som behövde arbeta på gatorna som barn och som fick kämpa sig uppåt i samhället. Och han är en god muslim som tror på Gud. Det här är en knapp han alltid har tryckt på.

Çiğdem Akyol redogör också för Turkiets historia kring republikens grundare Mustafa Kemal Atatürk, kring den sekulära elitens intolerans mot religion och de tidigare militärkupperna som har ägt rum. Allt har lämnat avtryck i den turkiska mentaliteten – även hos Erdoğan – vilket han bland annat mästiskt utnyttjat för att få miljontals väljare på sin sida.

Det var Erdoğan

”Han är en god muslim som tror på Gud.”

som mycket högljutt krävde att lärosätena skulle öppna dörrarna åt kvinnor med huvudduk, vilket tidigare varit illegalt och otänkbart i det officiellt sekulära Turkiet. Men idag får dessa kvinnor lov att studera, som alla andra. Många tackar Erdoğan för att ha synliggjort de diskriminerade religiösa. Presidenten anspelar även på nationalism och historiska trauman som verktyg för att

stärka sin egen makt. Samma sak gäller hans förmåga att utnyttja den utbredda paternalismen i Turkiet och personkulten kring landsfadern Atatürk.

– Han vill också vara en fadersfigur. Det finns miljontals turkar som tycker om att ty sig till en stark ledare, som behöver att någon tar hand om dem och visar dem vägen framåt, berättar hur reglerna fungerar. Erdoğan vill inte bli nästa Atatürk, men han vill stå med i böckerna bredvid honom. Därför är året 2023 och den turkiska republikens 100-årsjubileum så viktigt. Om Erdoğan är president då så kommer han att stå på samma nivå som Atatürk, säger Çiğdem Akyol.

Sådana förklaringar ligger bakom varför mängder av människor fortsätter stötta Erdoğan, trots hans auktoritära utveckling. Tillsammans med rent materiella orsaker, som att Erdoğans styre faktiskt i flera år kännetecknades av stabilitet och en ekonomisk

politik som avsevärt förbättrade folks privatekonomi.

Efter det blodiga kuppförsöket mot Erdoğan i juli 2016 har presidenten utnyttjat situationen för att slå ner på de granskande och oppositionella krafter som ännu finns kvar i landet. Gång på gång har han förlängt undantagstillståndet och styrt landet via dekret – och via dekreten har akademiker, fackförbund, politiker, civila organisationer och oberoende medier attackerats. Çiğdem Akyol vill ännu inte kalla Erdoğan för en diktator eller Turkiet för en diktatur. Däremot säger hon att ett tjockt mörker fallit över Turkiet. En knapp seger för presidenten i vårens folkomröstning banar nu vägen för ett presidentsystem i Turkiet, där Erdoğan kan fortsätta styra landet ända fram till 2029. Det enda som kan stoppa detta är ifall AKP:s nuvarande maktdominans bryts av oppositionen. Sedan i juni har landets näst största parti, socialdemokratiska CHP, legat bakom både en omfattande protestmarsch och en nationell konferens för att bygga en ny oppositionell plattform.

– Men jag tror att oppositionen fortfarande är för svag, säger Çiğdem Akyol. Flera kurdiska parlamentsledamöter är i fängelse och jag undrar ifall inte [CHP-ordföranden] Kemal Kılıçdaroğlu kommer att hamna där också. Ett land kan ju inte vara instabilt hur länge som helst, fast presidenten kan för närvarande hantera det. Jag kan inte se något alternativ till Erdoğan.

JOAKIM MEDIN

FÖRFATTAREN.
Çiğdem Akyol har skrivit en biografi över Erdoğan.

Omöjlig dröm eller...

INGA VÄNNER UTOM BERGEN.
KURDERNAS HISTORIA

Ingmar Karlsson
Historiska Media

NÄR DETTA SKRIVS verkar det klart att en folkomröstning ska hållas i norra Irak om ett självständigt Kurdistan. Vädjanden, hot och påtryckningar från USA, Iran, Turkiet och regeringen i Bagdad verkar inte stoppa den planerade omröstningen den 25 september. Om det sedan blir ett ja så är frågan om **Massoud Barzani** kommer att våga utropa staten Kurdistan. Bland många kurder finns nu ett hopp om att de vaga löften från fredsavtalet i Sévres år 1920 om en kurdisk stat ska realiseras.

Kurderna, som brukar uppskattas till cirka 30–35 miljoner, är det största folket i världen utan eget land. **Ingmar Karlsson**, diplomat och författare, är en av våra främsta Mellanösternkännare och i "Inga vänner utom bergen" ger han en bred historisk bakgrund om kurderna och situationen i Turkiet, Irak, Iran och Syrien. Det är välskrivet och detaljerat när han skildrar tragiken i kurdernas kamp de senaste hundra åren där olika kurdledare har låtit sig utnyttjas av andra intressenter. Han berättar också om den interna kampen mellan olika kurdiska rörelser där våld inte sällan har varit ett sätt att lösa motsättningar.

Karlsson är skeptisk till om utopin om ett fritt Storkurdistan någonsin kommer bli verklighet. Kartan i Mellanöstern har dock ritats om på marken i de senaste konflikterna i Irak och Syrien där principen "min fiendes fiende är min fiende" har varit gällande. Och där ser både Barzani i Irak och PYD i Syrien nya möjligheter.

ULF B ANDERSSON

EU-GRÄNS. Det satsas stora resurser på att stänga människor ute. Här är Ungerns gräns mot Serbien sommaren 2017.

FOTO: JOAKIM MEDIN

Så ska människor stängas ute

VAR GÅR GRÄNSEN? OM FLYKTINGMOTTAGANDE, ÖPPNA HJÄRTAN OCH SYSTEMKOLLAPS

Carlos Rojas
Roos & Tegner förlag

ANDRUM. OM STÖLDEN AV EN FLYKTINGKRIS OCH OM DE BESTULNA

Viktor Banke
Norstedts förlag

"DET HJÄLPTE INTE att de satte skärblad på de sex meter höga stängslen. De som ville korsa gränsen till EU klättrade över i alla fall, trots att de skadade sig. Vissa förblödde och dog av sina skador. Så småningom lärde sig allt fler hur de skulle ta sig förbi hindren helskinnade."

Carlos Rojas inleder sin bok "Var går gränsen?" med att berätta om Ceuta, den spanska enklaven i Nordafrika, där EU sedan år tillbaka har murar och taggtråd och skärblad.

Carlos Rojas är samhällsanalytiker med ett engage-

mang som sträcker sig längre tillbaka i tiden än *Viktor Bankes*, som började arbeta som jurist med asylrätt så sent som år 2014. Det är spännande och givande att läsa böckerna parallellt.

Bankes bok "Andrum" har ett fokus på Sverige (och EU ur ett Sverigeperspektiv) och berättar också om enskilda människors ansökningar om asyl medan Carlos Rojas lyfter både Sverige men också Sverige som en del i Europa och en del av världen. Fonden är människor på flykt och migranter.

Rojas och Banke illustrerar sammantaget konsekvenserna av vår ovilja att tänka nytt och konstruktivt istället för att fokusera på problem. Och framförallt att fokusera på att stänga människor ute. Det sistnämnda är, om man mal ned det, vad båda böckerna handlar om; om de alldeles enorma resurser som läggs på att stänga människor ute.

Ingen av dem gör det särskilt lätt för sig och även om Carlos Rojas har tankar på hur fler

skulle kunna erhålla skydd (fördelningsnycklar och vidarebosättning), presenteras inte några lätta lösningar. Rojas har dock ett kapitel som heter "Hur kan vi tänka nytt?" vilket är sympatiskt, även om det för undertecknad är lite för lite rättighetsbaserade resonemang.

Banke skriver: "Men om någon frågar mig vad regeringen borde ha gjort i november 2015 har jag inget rakt svar. Frågan har för många dimensioner, saken kan ses ur så många olika perspektiv." Sant så.

Läs båda böckerna, då de är väl värda en stor läsarskara. Och så hoppas vi sedan på ännu en bok om flyktingar och asylrätt och Sverige och EU av igår och idag. Gärna kriven av en asylrättsjurist som har lite längre perspektiv och som kan berätta om gamla och nya utlänningslagar, Sveriges inträde i EU, amnestier, och regeringar, utlänningsnämnder och olika så kallade flyktingkriser.

MADELAINE SEIDLITZ

SKUGGAN FRÅN KOLONIALTIDEN

TERRORISTEN I TOULOUSE.
ANTECKNINGAR OM FRANKRIKES
ALGERISKA HISTORIA

Alice Petré
Appell förlag

DEN 13 AUGUSTI 1999 hade den franska tidningen *Le Monde* en ledare med titeln "Tidens misstag". I samma tidning finns också en lång artikel; "Trettiofem år av officiella lögnen om brotten begångna av polisen 1961".

Det handlar om den massaker som polisen utförde mot algeriska demonstranter i Paris den 17 oktober 1961 och som tystades ned. En rapport kom år 1997 och *Lionel Jospin*, dåvarande premiärministern i Frankrike, initierade sedan den utredning som *Le Monde* refererar till. Man kommer aldrig att veta exakt hur många som mördades men utredningen säger att det i vart fall rör sig om 48 personer men att det sannolikt rör sig om fler än så.

Om denna händelse berättar **Alice Petré** i sin bok "Terroristen i Toulouse. Anteckningar om Frankrikes algeriska historia". Så som titeln indikerar, knyter författaren ihop de terroristbrott som Frankrike har utsatts för i stor omfattning under de senaste åren, med Frankrikes och Algeriets komplicerade gemensamma

historia. Det kan te sig vågat men fungerar bra.

Betydelsen av Frankrikes våldsamma politik i Algeriet, fram till självständigheten 1962, får utrymme liksom den diskriminering som människor av algeriskt och annat nordafrikanskt ursprung (och även andra som upplevs som muslimer) utsätts för.

För att få en första inblick i dessa mycket komplexa och mångfacetterade skeenden och samtidigt få sig en bra dos historia och en nulägesbildning, rekommenderar jag varmt denna bok. Alice Petrés språk är lätt-tillgängligt med en förmåga att enkelt beskriva komplicerade skeenden.

Alice Petré berättar inte om sin egen uppfattning. Den skulle ha varit intressant att ta del av. Som en reportagebok och – som det står på bokens baksida – ger bitar i ett komplicerat pussel mellan Alger och Paris fungerar den dock utmärkt.

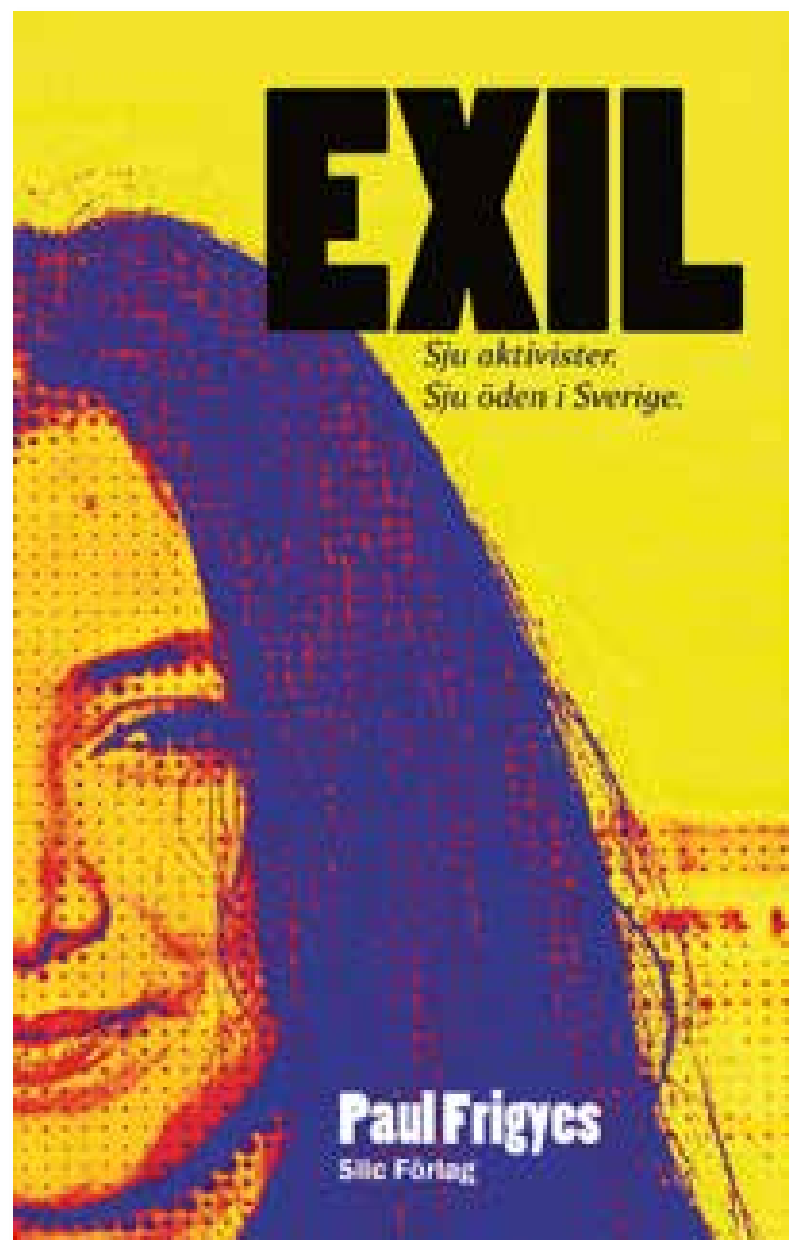
I boken får vi också ta del av något om situationen i Algeriet idag, även den i högsta grad komplex. Det är viktigt att följa de två stora frågor som idag gör att Frankrike är beroende av Algeriet; arbetet mot terrorism och att få Algeriet att ta på sig rollen som en "gate-keeper" för flyktingar och migranter på väg till EU. Fortsättning följer.

MADELAINE SEIDLITZ

MASSAKERN 1961. "Här drunknade algerierna".

FOTO: WIKIMEDIA

Silc förlag

Här möter du sju demokrati-aktivister från olika delar av världen som lever i exil i Sverige. Deras livshistorier berättar om människors vilja och förmåga att engagera sig i uppgifter bortanför de egna personliga målen. Samtidigt ges en inblick i hur livet ter sig i en diktatur och vad som driver människor att riskera allt för ett bättre samhälle.

SPECIALERBJUDANDE

Som Amnestymedlem kan du beställa boken direkt från förlaget för endast 40 kr. Swisha din betalning till 1234525689 och ange EXIL + namn och adress i meddelandefältet.

**BÖCKER FÖR
DEMOKRATI OCH
MÄNSKLIGA
RÄTTIGHETER**

Till minne av Malcolm Tigerschiöld

Den 2 juni avled *Malcolm Tigerschiöld*, 89 år gammal. Malcolms liv kom att präglas mycket av arbetet i Amnesty International, både i svenska sektionen och senare vid internationella sekretariatet i London. Hans engagemang för mänskliga rättigheter tändes på allvar 1968, i samband med den beryktade tennismatchen i Båstad mellan Sverige och rasförtryckets Rhodesia.

Tre år senare valdes han in i Amnestys svenska styrelse för att snart bli en av medarbetarna på sekretariatet i Stockholm. Under en period av snabb tillväxt bidrog han till att ge Amnestys centrala verksamhet en mer organiserad struktur. År 1979 lämnade han Stockholm för en tjänst på det internationella sekretariatet i London där han arbetade med stöd till och utveckling av Amnestysektioner. Malcolm hade

en förmåga att skapa en atmosfär av varm och självklar gemenskap med dråplig humor och befriande, högljudda skratt. Hans starka personlighet och livliga debattvilja satte djupa avtryck hos många i hans omgivning.

En som minns är Elisabeth Löfgren som gick med i Amnesty efter kuppen i Chile 1973:

”Som nybliven medlem, blev jag erbjuden en introduktionskurs på tio kvällar (!) med Malcolm Tigerschiöld om ledare. Han var oerhört engagerande men också tuff och krävande. Med en stor portion humor men även provocerande skärpa fick deltagarna inte minst sina politiska preferenser testade. Var vi lika beredda att jobba för en fånge vars åsikter vi inte delade? Om sanningen ska fram var det en och annan som droppade av under

kursens gång, men vi som passerade nålsögat blev nog Amnestymedlemmar för alltid! När jag på 1980-talet blev anställd på Amnesty träffade jag ofta Malcolm då jag besökte internationella sekretariatet. Det var alltid lika inspirerande möten och stundtals vilda diskussioner om policyfrågor och Amnestys vägval.”

De som haft förmånen att träffa Malcolm glömmmer honom aldrig.

ANDREA BODEKULL

Internationella dagen mot dödsstraffet, 10 oktober:

40 ÅR AV ARBETE MOT DÖDSSTRAFF

Dödsstraffskonferensen i Stockholm 1977 blev startpunkten för Amnestys internationella arbete mot dödsstraff.

Vad har hänt sedan dess? Välkommen till ett intressant samtal!

MEDVERKANDE

Brita Grundin, Amnestys aktionsgrupp mot dödsstraffet

Thomas Hammarberg, tidigare generalsekreterare för Amnesty International

Birgit Feychting, Amnestys hälso- och sjukvårdsgrupp

Lars-Åke Augustsson, författare som skrivit flera böcker om dödsstraffet

Andrea Bodekull, kampanjsamordnare på Amnestys sekretariat

Tid: 10 oktober 2017 kl 18:00-20:30, Fri entré

Plats: ABF Stockholm (Zandlersalen), Sveavägen 41

Arrangörer: Amnestys aktionsgrupp mot dödsstraffet och Amnesty Hälso- och sjukvårdsgrupp

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

FATTA PENNAN

VARJE ÅR UTFÄRDAR Amnesty International hundratals blyxtaktioner. Det kan handla om samvetsfångar som har fängslats, dödsdömda fångar där en avrättning är nära

förestående, flyktingar som vägras söka asyl eller hotad yttrandefrihet.

Amnesty Press väljer ut tre fall i varje nummer.

Demokratiaktivister hålls isolerade

 DEN 30 JULI greps **Truong Minh Đức, Nguyen Trung Tôn** och **Pham Văn Troi** på olika platser i Vietnam. De tillhör "Brotherhood for Democracy" som med fredliga medel förespråkar demokrati i Vietnam. De anklagas nu för aktiviteter "i syfte att störta folkets styre" som kan ge livstids fängelse eller dödsstraff. De tre männen har hållits isolerade och deras fruar är oroade över de fängslades hälsotillstånd. Alla tre har tidigare varit samvetsfångar.

SKRIV TILL:

Prime Minister
Nguyễn Xuân Phúc
Prime Minister's Office
Hà Nội, Việt Nam
E-post: nguoiophatngonchinhphu@chinhphu.vn

Your Excellency,
Allow me to express my concern for Truong Minh Đức, Nguyen Trung Tôn and Pham Văn Troi who are being held incommunicado at B14 prison in Hà Nội after their arrest on July 30. They are all members of a group which peacefully advocate for democracy in Viet Nam.

I call on Your Excellency to release Truong Minh Đức, Nguyen Trung Tôn and Pham Văn Troi immediately and unconditionally as they have been deprived of their liberty solely for peacefully exercising their rights to freedom of expression and association.

Pending their release, I urge You Excellency to ensure that they are protected from torture and other ill-treatment and are allowed access to their family, a lawyer of their choice, and adequate medical care.
Respectfully,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 20 oktober.

Exgeneral åter isolerad

 DEN TIDIGARE GENERALEN och försvarsministern **Raúl Isaías Baduel** hålls återigen isolerad hos den nationella underrättelse-tjänsten i Venezuelas huvudstad Caracas. Han har suttit fängslad sedan 12 januari men fördes bort från sin cell 8 augusti och hans familj har bara träffat honom en gång, 31 augusti, och oroas över hans hälsotillstånd. Baduel satt fängslad 2009–2016, dömd för korruption, sedan han år 2007 hade avgått som försvarsminister och brutit med dåvarande presidenten **Hugo Chávez**.

SKRIV TILL:

Ministro de Interior y Justicia
Gen. (Ej.) Néstor Luis Reverol Torres,
Ministerio del Interior y Justicia,
Avenida
Urdaneta Esquina de Platanal,
Edificio
Interior y Justicia, Despacho del
Ministro,
Caracas, Venezuela
Fax: +58 212 506 1685

Señor Ministro,
Permítame expresar mi preocupación por Sr. Raúl Isaías Baduel, quien según informes se encuentra incommunicado en las instalaciones del SEBIN en Caracas. Sr. Baduel fue encarcelado en 2009 por una serie de delitos que aparentemente son de motivación política, dada su oposición pública a las políticas gubernamentales. Pido a las autoridades que faciliten de inmediato información sobre la integridad física y mental de Sr. Baduel, y que garanticen que su integridad sea protegido.

Las autoridades tienen que garantizar que se respetan plenamente los derechos de Sr. Baduel, especialmente su derecho al debido proceso.
Sinceramente,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 20 oktober.

Poet fängslad för "illegala affärer"

 WU MINGLIANG, mest känd som "Langzi" (Vandraren), greps den 18 augusti i sitt hem i Guangzhou och polisen beslagtogs hans datorer. Han anklagas för "olagliga affärer". Han är en välkänd poet och medlem i det oberoende PEN-klubben i Kina. Wu Mingliangs advokat och vänner tror att gripandet beror på att han varit inblandad i en poesiantologi till minne av **Liu Xiaobo**, mottagare av Nobels fredspris år 2010, som avled den 13 juli efter att ha suttit fängslad sedan december 2008.

SKRIV TILL:

Director
Haizhu District Detention Centre
No. 655 Nanzhoulu
Haizhuqu, Guangzhou Shi
Guangdong Sheng,
Folkrepubliken Kina

Dear Director,
In writing to you I would like to draw your attention to the case of the poet Wu Mingliang, also known as Langzi. He was taken away from his home on August 17 and criminally detained on suspicion of "illegal business operations". I have reason to believe that Wu Mingliang has been targeted for helping publish an anthology commemorating the late Liu Xiaobo.

I call on the authorities to immediately and unconditionally release Wu Mingliang unless there is sufficient credible evidence that he has committed an internationally recognized offence and he is granted a fair trial in line with international standards.
Respectfully

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 20 oktober.

Ovanstående vädjandebrev med sammanfattning på svenska finns på amnestypress.se (längst upp i högra hörnet).

REDO ATT FÖRSVARA MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER? GÖR DET TILLSAMMANS MED OSS!

Nu söker vi:

- ▶ Medlemsvärvare inom Face 2 Face
- ▶ Telefonkommunikatörer

Läs mer på amnesty.se/hej.

DITT HEJ KAN GÖRA SKILLNAD!

AMNESTY
INTERNATIONAL

Swedbank Humanfond

– för dig som vill spara med både hjärna och hjärta.

Fonden placerar sitt kapital i svenska bolag som tar stort ansvar för mänskliga rättigheter, goda arbetsvillkor, affärsetik och miljön. Humanfondens samarbetsorganisationer arbetar världen över med bland annat bistånd, hjälpverksamhet, mänskliga rättigheter, miljö, natur och forskning.

Läs mer på www.swedbank.se/humanfond

Historisk avkastning är ingen garanti för framtida avkastning. De pengar som placeras i fonden kan både minska och öka i värde och det är inte säkert att du får tillbaka hela det insatta kapitalet. Fondens värde kan variera kraftigt på grund av fondens sammansättning och de förvaltningsmetoder som används. Faktablad, informationsbroschyrer och fondbestämmelser för Swedbank Humanfond finns att hämta hos din återförsäljare eller på swedbankrobur.se.

Amnesty Sveriges årsredovisning 2016

ÅRSBERÄTTELSE MED ÅRSREDOVISNING 2016

AMNESTY INTERNATIONAL
SVENSKA SEKTIONEN

AMNESTY
INTERNATIONAL

AMNESTY INTERNATIONAL REPORT 2016/17

THE STATE OF THE WORLD'S
HUMAN RIGHTS

Amnesty International årsrapport

BESTÄLLNINGSKUPONG

Beställ Amnestys årsrapport 2016/2017.

Rapporten beskriver människorättssituationen i 159 länder och innehåller även sammanfattningar för varje världsdel. Kostnad 200 kr + porto.

- ☐ Ja, jag beställer Amnestys årsrapport.
- ☐ Ja, jag beställer Amnestys årsredovisning för 2016. Vi skickar den mot portokostnad.
- ☐ Ja, jag vill prenumerera på Amnesty Press. Fyra nr per år kostar 200 kr. Skicka mig ett inbetalningskort.
- ☐ Ja, jag vill bli medlem. För 240 kronor om året ingår Amnesty Press i ditt medlemskap.

FÖR- OCH EFTERNAMN:

ADRESS:

POSTNUMMER OCH ORT:

TELEFONNUMMER:

Beställ via e-post: distributionen@amnesty.se eller skicka in kupongen i ett kuvert till Amnesty International, svarspost 110 610 800, box 4719, 116 92 Stockholm

MER INTERNATIONELLT AMNESTY

Det internationella rådsmötet är Amnestys högsta beslutande möte. Delegationer från alla rörelsens delar träffas, diskuterar och fattar beslut om organisationens framtid. Med andra ord är det som en mycket större

version av vårt svenska årsmöte, men där varje deltagare representerar tusentals medlemmar och aktivister.

I år arrangerades rådsmötet under en intensiv vecka 10-15 augusti i Rom. Jag hade äran att vara en av de sex personerna i den svenska sektionens delegation. Något som gjorde detta rådsmöte lite extra speciellt var att det var det sista i sitt slag. En av de största uppgifterna på mötet var att komma överens om en ny modell för vår internationella styrning, med den stora förändring av alla stadgar och styrdokument det innebar. Den fyra år långa "Governance reform"-process som detta var slutpunkten på har bitvis varit konfliktfylld inom rörelsen, men till slut lyckades vi enas om alla delar och besluta om en ny modell med stor majoritet.

Den nya modellen kan sammanfattas som att vi nu kommer att ha internationella rådsmöten varje år istället för vartannat, men kortare möten, med färre deltagare. Det nya, mindre, globala rådsmötet kompletteras med nya årliga "regionala forum" som både ska fatta regionala beslut och förbereda frågor inför det globala rådsmötet. Vi beslutade också om nya sätt att förbereda förslag och beslut, som både ska göra processerna smidigare och lättare att delta i. De mindre sektionernas inflytande i organisationen stärktes och det fattades beslut för att öka mångfalden både i bred bemärkelse och

specifikt att öka deltagandet av unga på dessa möten.

Vid sidan av dessa frågor och olika rapporter och val till den internationella rörelsens förtroendeuppdrag togs även ett antal beslut om olika människorättsfrågor. Bland annat om att ta fram en policy angående militära ockupationer och att se över vår policy om rättigheter kopplade till politiska val. Vi diskuterade också en policy om den globala narkotikapolitiken och mänskliga rättigheter. Vi beslutade inte om några slutgiltiga policys utan dessa kommer att utvecklas i konsultation med sektionerna.

Speciellt glädjande för oss i den svenska delegationen var att vi beslutade att utvidga Amnestys ståndpunkt vad gäller rätten till laglig och säker abort. Abortfrågan har historiskt varit känslig även inom Amnesty, vilket lett till att vi idag har en ganska försiktig policy. Tiderna har dock förändrats, internationell rätt har utvecklats och så även stödet för att arbeta mer med frågan inom Amnesty.

De nya årliga regionala och globala mötena på internationell nivå tror vi i styrelsen kommer att innebära att allt mer av det vi som medlemmar i den svenska sektionen ska besluta om kommer att relatera till internationella beslut. Att se till att vi alla i svenska sektionen mer direkt kan delta i dessa internationella processer inom organisationen är därför en viktig del av den pågående översynen av vår egen organisation och av vår egen medlemsdemokrati. Så förvänta er allt fler frågor om hela vår internationella rörelse att fundera över framöver, vilket ju är rimligt då vi trots allt är Amnesty International.

LARS GÄFVERT, STYRELSELEDAMOT

STYRELSENS HÖRNA

AKTIVISTSEMINARIUM 2017

Vill du utvecklas som aktivist och få inspiration i ditt arbete för mänskliga rättigheter? Vill du lära dig mer om vår kommande kampanj BRAVE och lyssna på gripande berättelser?

DÅ ÄR DU VARMT VÄLKOMMEN PÅ AKTIVISTSEMINARIET I STOCKHOLM DEN 21-22 OKTOBER!

Mer information och anmälan:
aktivism.amnesty.se/aktivistseminariet

*senaste datum för anmälan är den 9 oktober

DU FÖLJER VÄL **AMNESTY PRESS**
PÅ FACEBOOK?

POSTTIDNING B

Avsändare:
Amnesty International
Box 4719
116 92 Stockholm

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med den nya adressen
på baksidan (ej adressidan):

ANNONS

TRÄFFA AMNESTY I HÖST

TRÄFFA AMNESTY PÅ MR-DAGARNA I JÖNKÖPING 9 -11 NOVEMBER

Vi lever i en orolig tid. De mänskliga rättigheterna kränks i stora delar av världen, men samtidigt pågår kampen för att försvara dem. De som går i bräschen kallar vi för människorättsförsvarare. Det arbete som de bedriver är helt nödvändigt för att alla våra rättigheter ska respekteras och skyddas. Samtidigt ökar attackerna och hoten mot just de individer som försvarar mänskliga rättigheter och alltför stater försöker skrämman dem till tystnad.

I samband med MR-dagarna lanserar Amnesty sin kampanj Brave på temat människorättsförsvarare. Vi kommer även att hålla i flera seminarier. Vi ses i Jönköping!

BOKMÄSSAN

Amnesty medverkar under årets Bokmässan i Göteborg mellan torsdag den 28 september och söndag den 1 oktober.

På söndagen ordnar vi två seminarier.

► Det första seminariet kl 13 handlar om situationen i Turkiet och leds av Amnesty Sveriges policychef Brittis Edman. Då bjuds det bland annat på en läsning av en novell skriven av Ali Gharavi, och det är hans partner Laressa Dickey som läser den. Ali Gharavi var en av flera människorättsförsvarare som greps i somras i Turkiet under en kurs om mänskliga rättigheter, Amnesty Turkiets generalsekreterare Idil Eser greps vid samma tillfälle.

► Vårt andra seminarium hålls kl 16:10 och handlar om kvinnliga människorättsförsvarare, deras situation och vad vi kan göra för att stödja deras livsviktiga arbete. Seminariet hålls av Katarina Bergehed, sakkunnig kvinnorättsfrågor på Amnesty och Lena Ag, Kvinna till Kvinns generalsekreterare. Vi kommer också att ha en monter i Mässhallen.

Vi ses på Bokmässan!